

www.musavat.com

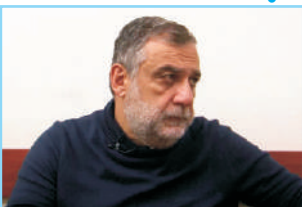
MUSAVAT

Xəbər
Bu gündən
ipoteka ilə
ev ala
bilərsiniz -
şərtlər
yazısı səh.10-da

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 6 fevral 2025-ci il Cümə axşamı № 22 (8632) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Vardanyana görə təzyiq çağırışları - Bakıdan reaksiyalar

Hüquq müdafiəçisi məhkəmə prosesindən gözləntiləri şərh etdi

yazısı səh.7-də

Ermənistan 7 ölkədən xəbərdarlıq - fəlakət qaçılmazdır...

yazısı səh.5-də

Bakıda həbs edilən rus hakim sərbəst buraxıldı

yazısı səh.2-də

Ermənistan USAİD zərbəsi - Paşinyan hərəkətə keçdi

yazısı səh.8-də

Zelenski Putinlə masaya oturmağa razılaşdı, qalır tarix və...

yazısı səh.11-də

İrəvan o sənədləri yaysa... - 2025-ci ildən sülh gözləntisi

yazısı səh.9-da

Trampın qərarı dünya neft bazarına nə vəd edir?

yazısı səh.4-də

Azərbaycanın "qara siyahısı"ndakı şəxs ABŞ-da mühüm posta təsdiqləndi

yazısı səh.3-də

Azərbaycan Ukraynaya 1 milyon dollar yardım ayırdı

yazısı səh.2-də

Ölkələr elektron siqaretləri bir-bir yasaqlayır, Azərbaycanda isə...

yazısı səh.15-də

PAYTAXTDAKI "RUS EVİ" MÜƏMMASI - MÖHÜRLƏNMƏSİ AN MƏSƏLƏSİDİR

"Belə mərkəzlər postsovet məkanının digər ölkələrində də var, amma..."

yazısı səh.3-də

USAİD-in təməlindəki korrupsiya - yeni sensasion faktlar

Təşkilat Azərbaycana öz şərtlərini necə diktə etmək istəyib - təfərrüat

yazısı səh.12-də

Elxan Şahinoğlu:
"Tramp 15
gündə dünyanı
elə lərzəyə
salıb ki..."

yazısı səh.5-də

Yaqici Anar:
"Həmin
Əlisadır, indi
də Səməd
Vurğunu
şərləyir"

yazısı səh.6-da

Deputat Aqil Abbas:
"Futbolumuz
onsuz da ölüb,
yerdən götürən
lazımdır..."

yazısı səh.14-də

Prezident Ukraynaya 1 milyon dollar yardım ayırdı

Prezident İlham Əliyev Ukraynaya humanitar yardımın göstərilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyinə vəsait ayrılması haqqında Sərəncam imzalayıb. “Yeni Müsavat” xəbər verir ki, sərəncamda bildirilib ki, Azərbaycan Respublikası humanizm prinsiplərinə söykənərək, ikitərəfli və çoxtərəfli əsasda dünyanın bir çox ölkəsinə humanitar yardımlar göstərir: “Ukraynada yaranmış son vəziyyətlə əlaqədar Azərbaycan dövləti tərəfindən Ukrayna xalqına da bir neçə dəfə humanitar yardım göndərilməmişdir. Azərbaycan Respublikası ilə Ukrayna arasında münasibətlər dostluq və tərəfdaşlıq zəminində müvafiq ikitərəfli sənədlər, o cümlədən 2000-ci il 16 mart tarixli “Azərbaycan Respublikası və Ukrayna arasında dostluq, əməkdaşlıq və tərəfdaşlıq haqqında Müqavilə”, 2008-ci il 22 may tarixli “Azərbaycan Respublikası və Ukrayna arasında dostluq və strateji tərəfdaşlıq haqqında Bəyannamə” və 2022-ci il 14 yanvar tarixli “Azərbaycan Respublikası Prezidentinin və Ukrayna Prezidentinin Birgə Bəyannaməsi” əsasında inkişaf edir”.

Sərəncama əsasən, Ukraynaya humanitar yardım göstərilməsi məqsədilə Azərbaycan Respublikasında istehsal olunan elektrik avadanlığının satın alınması və göndərilməsi üçün Azərbaycan Respublikasının 2025-ci il dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmuş Azərbaycan Respublikası Prezidentinin ehtiyat fondundan Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyinə 1 milyon ABŞ dollarının manat ekvivalentində vəsait ayrılıb. Maliyyə Nazirliyinə bu sərəncamda göstərilən məbləğdə maliyyələşməni təmin etmək, Nazirlər Kabinetinə bu sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etmək tapşırılıb.

Pensiyalarla bağlı mühüm yenilik

Azərbaycanda əmək pensiyaları indeksləşdirilir. Prezident İlham Əliyev “Əmək pensiyalarının indeksləşdirilməsi haqqında” Sərəncam imzalayıb. Sərəncamla Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinə 2025-ci il yanvarın 1-nə 2024-cü il üzrə Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin müəyyən etdiyi orta aylıq nominal əməkhaqqının illik artım tempinə uyğun olaraq, 2025-ci il yanvarın 1-dək təyin edilmiş əmək pensiyalarının sığorta hissəsinin, qulluq stajına görə əmək pensiyasına əlavələr təyin edilmiş əmək pensiyaçılarına münasibətdə - həmin əlavələrlə birlikdə müəyyən edilmiş məbləğinin və 2023-cü il yanvarın 1-dən əmək pensiyalarının tərkibinə daxil edilən maddi yardımların, istehlak qiymətləri indeksinin illik səviyyəsinə uyğun olaraq, sığortaolunanların fərdi şəxsi hesabının sığorta hissəsində 2025-ci il yanvarın 1-dək qeydə alınmış pensiya kapitalı məbləğlərinin indeksləşdirilməsini həyata keçirmək tapşırılıb.

Nazirlər Kabineti isə Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll edəcək. Sərəncam 2025-ci il yanvarın 1-dən tətbiq edilir.

Paytaxtda iş rejimini dəyişmək üçün hazırlıq başladı

Bakıda dəyişkən iş qrafikinə tətbiqi üçün Tədbirlər Planının hazırlanmasına başlanıb. Bu barədə Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyindən bildirilib. Qeyd edək ki, “Bakı şəhərində və ətraf ərazilərdə nəqliyyat infrastrukturunun təkmilləş-

dirilməsinə dair 2025-2030-cu illər üçün Dövlət Proqramı”na əsasən, 2025-2026-cı illərdə dövlət orqanlarının (qurumlarının), təhsil və tibb müəssisələrinin, habelə digər hüquqi və fiziki şəxslərin iş rejimi dəyişkən iş qrafikinə əsasən təşkil edilməlidir. “Qeyd edilən tap-

şırıqların icrasının təmin edilməsi məqsədilə Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən müvafiq Tədbirlər Planının hazırlanmasına başlanıb. Tədbirlər Planına uyğun olaraq görülməli işlər barədə ictimaiyyətə məlumat verilməli, - deyər nazirlikdən vurğulanıb.

DİN: "Bank kartlarından 22,4 milyon manat talanıb"

Xarici kiber müdaxilələrlə 2024-cü ildə 16804 fakt üzrə vətəndaşlar aldadılaraq bank kartlarından 22 milyon (22.442.838) manatdan artıq vəsait talanıb. Daxili İşlər Nazirliyinin mətbuat xidmətindən bildirilib. Verilən məlumata görə, ötən il ayrı-ayrı vətəndaşların müxtəlif kiber üsul vasitələri saxta link-keçidlərlə 1027

fakt üzrə 2.043.896 manat, alış-veriş səhifələrində elana görə zəng edib şəxsi məlumatları əldə etməklə 411 fakt üzrə 1.196.786 manat, özünü bank əməkdaşı kimi təqdim edib şəxsi məlumatları əldə etməklə 290 fakt üzrə 598.048 manat, mobil telefona kiber müdaxilə yolu ilə 185 fakt üzrə 311.728 manat, bankamatdan pul çıxarılmasına kömək adı ilə 178 fakt üzrə 92.630 manat, oğurlanmış və itirilmiş kartdan 307 fakt üzrə 101.398 manat pul vəsaiti onlayn talanıb.

Azərbaycanda şagird dərslər zamanı öldü

Mingəçevirdə dərslər zamanı halı pisləşən şagird ölüb. Hadisə şəhərdə İ.Rüstəmov adına 5 nömrəli tam orta məktəbdə baş verib.

TƏBİB-dən bildirilib ki, Respublika Təcili və Təxirəsalınmaz Tibbi Yardım Mərkəzinə bu gün saat 10:47-də adicəkilən məktəbdən şəxsin halının pisləşməsi səbəbilə çağırış daxil olub. Qeyd olunub ki, çağırış ünvanına təcili tibbi yardım briqadası cəlb olunub. Təcili tibbi yardım briqadası 2010-cu il təvəllüdlü şəxsin (kişi) həkiməqədər ölüm faktını qeydə alıb.

Internet resurslarında vətəndaşları aldatmaqla, lotoreya, qumar oyunları və digərlərində qazanc əldə edəcəyi vədi ilə 471 fakt üzrə 2.450.403 manat, alış-veriş saytlarında müxtəlif əşya satışı ilə bağlı 626 fakt üzrə 292.344 manat, telefon satışına görə 292 fakt üzrə 116.219, avtomobil satışına görə 100 fakt üzrə 121.640 manat, işə düzəldəcəyi vədi ilə 336 fakt üzrə 470.734 manat, kredit vədlərinə görə 501 fakt üzrə 139.600 manat, kirayə ev, avtomobil və digər xidmətlərə görə 343 fakt üzrə 82.370 manat olmaqla, digər üsul vasitələrlə 10 000-dən artıq fakt üzrə müxtəlif məbləğlərdə pul

vəsaitləri xaricdən idarə olunmaqla başqa-başqa xarici hesablara köçürülüb. Hər bir fakt üzrə aparılan təhlillər və araşdırmalar göstərir ki, aşkar bilinən kiber talama cinayətləri və təndəşin bank kartına aid şəxsi məlumatların xaricdə olan naməlum şəxslər tərəfindən ələ keçirilməsi nəticəsində baş verib. Saxta xarici nömrələrdən, profil və səhifələrdən naməlum şəxslərin tələblərinə, təkliflərinə, vədlərinə inanan bank kart sahibləri onunla danışan, yazışan naməlum şəxsin niyyətlərini yoxlamaqdan, araşdırmadan şəxsi məlumatlarını veriblər, şübhəli linklərə keçid ediblər. DİN qeyd olunanları nəzərə alaraq, bir daha vətəndaşlara çağırış edib: “Şəxsi məlumatları, bank kartı ilə əlaqəli onlayn ödənişlər üzrə - mədaxil və məxarici həyata keçirərkən diqqətli olunlar, şübhə yaradan bütün təkliflərə ehtiyatla yanaşınlar, naməlum zənglərə, mesajlara cavab verməsinlər, şübhəli linklərə keçid etməsinlər”.

Bakıda həbs edilən rus hakim sərbəst buraxıldı

Bakıda həbs edilən Rusiyanın Krasnodar vilayətinin sabiq hakimi Yelena Xaxaleva həbsdən buraxılıb. Eks-hakim barəsində “polisın nəzarəti altına vermə” qətimkan tədbiri seçilib. Baş Prokurorluğun mətbuat xidmətindən sorğumuza cavab olaraq bildirilib ki, Rusiya İstintaq Komitəsi tərəfindən təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb olunaraq beynəlxalq axtarışa verilmiş və ölkəmizdə saxlanılaraq barəsində həbs-qətimkan tədbiri seçilmiş Yelena Xaxalevanın qətimkan tədbirinin dəyişdirilməsinə dair apelyasiya şikayətinə Bakı Apelyasiya Məhkəməsinə baxılıb.

Məhkəmənin 4 fevral 2025-ci il tarixli qərarı ilə həbs-qətimkan tədbiri ləğv olunan Y.Xaxaleva barəsində Xəzər Rayon Prokurorluğu tərəfindən polisın nəzarəti altına vermə qətimkan tədbiri seçilib. Bundan başqa, Rusiya Federasiyasının Baş Prokurorluğu tərəfindən Y.Xaxalevanın ekstradisiyası ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğuna daxil olmuş sənədlərə hazırda baxılmaqdadır.

Ağdərədə ermənilərə aid silah-sursat aşkarlandı

Qarabağ bölgəsində ərazidə mühəndis işləri aparılan zaman Ermənistan silahlı birləşmələri və qeyri-qanuni erməni silahlı dəstələrinə məxsus silah-sursat aşkar edilib. Bu barədə Müdafiə Nazirliyi məlumat yayıb. Bildirilib ki, Azərbaycan Ordusunun mühəndis-istehkam bölmələrinin fəaliyyəti nəticəsində Ağdərə rayonu ərazisində aşkar edilən 1 ədəd SVD silahı, 1 ədəd RPK-74M, 1 ədəd AK-74M, 1 ədəd əl qumbaraatını, 2 ədəd gecə görmə cihazı və 1 ədəd avtomat silahı üçün səsboğucu müsadirə edilib. Azad edilən ərazilərdə mühəndis təminatı üzrə zəruri tədbirlər davam etdirilir.

Bakıda “Rus evi”nin yerləşdiyi binanın üzərində adının rus dilində yazılması ilə bağlı aidiyyəti qanunvericilik aktları ilə Azərbaycan Dövlət Reklam Agentliyinə (ADRA) verilən səlahiyyətlər çərçivəsində qanunamüvafiq tədbirlərin görülməsi təmin ediləcək.

Bu barədə ADRA məlumat yayıb. “Reklam haqqında” Qanunun 4.7-ci və “Azərbaycan Respublikasında dövlət dili haqqında” Qanunun 7.1-1-ci maddələrinə görə, reklamvericinin tələbinə əsasən reklam qurğularında yerləşdirilən reklamın mətnində Azərbaycan dövlət dili ilə yanaşı, digər dillərdən istifadə oluna bilər. Reklam qurğularında yerləşdirilən reklamın mətnində digər dillərdən istifadə olunduğu halda xarici dilə olan mətn dövlət dilində olan mətnədən sonra yerləşdirilməli, dövlət dilində olan mətnin tutduğu sahədən böyük olmamalıdır.

Minval.az saytı yazıb ki, Bakıda fəaliyyət göstərən “Rus evi” (“Rossotrudniçestvo”) Azərbaycan hüquq-mühafizə orqanlarının gücləndirilmiş nəzarətinə alınıb. Bina giriş-çıxışlarına xüsusi nəzarət tətbiq edilib, əraziyə müşahidə kameraları quraşdırılıb. Eyni zamanda operativ nəzarətin də həyata keçirildiyi ehtimal olunur. Saytın apardığı araşdırmalar nəticəsində məlum olub ki,

Paytaxtdakı “Rus evi” müəmması - möhürlənməsi an məsələsidir

İlham İsmayıl

“Rus evi”nin Azərbaycanda rəsmi dövlət qeydiyyatı mövcud deyil. Bu fakt indiyə qədər müvafiq qurumların diqqətindən yayınsa da, belə bir mərkəzin hüquqi əsaslar olmadan fəaliyyət göstərməsi, qanunvericiliyə uyğun olaraq onun bağlanmasını tələb edir. Yeni “Rus evi”nin fəaliyyəti ilə bağlı ciddi suallar yaranır. USAİD-in fəaliyyəti kimi, bu təşkilatın da formal olaraq “humanitar layihələr” və “yumşaq güc” prinsipləri

adı altında başqa məqsədlər güddüyü ehtimal edilir.

Qeyd edək ki, “Rossotrudniçestvo”nun rəhbəri Yevgeni Primakovdur. O, 1990-cı il 20 Yanvar hadisələrinin əsas təşkilatçılarından biri olmuş Yevgeni Primakovun nəvəsidir. Məhz Primakovun rəhbərliyi ilə sovet qoşunları Bakıda dinc əhaliyə qarşı qanlı qırğın törədib. Azərbaycan ictimaiyyəti və ekspertləri hesab edirlər ki, Bakıda qeyri-qanuni fəaliyyət göstərən təşkilatlarla bağlı addımların atılması və onların əsl məqsədlərinin araşdırılması vacibdir.

vasıdır” demək doğru deyil. Əksinə, kəşfiyyat o evi yerləşdirib ki, Bakıda belə bir yer olsun. Çünki kəşfiyyat açıq yuva qurmur! Kimsə deməz ki, mən burada oturub kəşfiyyatla məşğul olacağam. Sadəcə olaraq, Bakıda “Rus evi”nin fəaliyyəti Rusiyanın təsir gücünü göstərməsinin elementlərindən biridir. Belə evlər postsovet məkanında, digər ölkələrdə də var. Ümumiyyətlə isə Bakıda “İngilis evi” açılarsa da, problem yoxdur. Sadəcə, belə mərkəzlərin fəaliyyəti qanuni olmalı, nəzarət altında saxlanmalıdır. Bakıdakı “Rus evi” rus mədəniyyətini hansısa bir şəkildə təbliğ edən humanitar obyekt olmalıdır.

İlham İsmayıl deyib ki, Bakıda “Rus evi”nin bağlanması Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinə əlavə gərginlik gətirə bilər. Ekspert bildirib ki, normal münasibətləri saxlamaq üçün “Rus evi”nin fəaliyyətini qanuniləşdirmək lazımdır. Bundan əvvəl bağlanan Bakıdakı İran Mədəniyyət Mərkəzinin fəaliyyətinin qanunsuz olduğundan danışan İlham İsmayıl deyib: “Həmin mərkəzin məqsədi Azərbaycanda şəriət dövləti qurulmasına xidmət etmək idi. “Rus evi”nə nəzarət etmək ilə humanitar məqsədlərlə fəaliyyətə icazə vermək lazımdır. Sadəcə, qanundankənar fəaliyyətə imkan verilməməlidir”.

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
“Yeni Müsavat”

Azərbaycanın “qara siyahısı”ndakı şəxs ABŞ-da mühüm posta təsdiqləndi

Qabbarda Bakıdan “özünü əvvəlki kimi aparma” mesajı

Tulsi Qabbardı

ABŞ Senatının Kəşfiyyat komitəsi Tulsi Qabbardı Milli Kəşfiyyat Xidmətinin direktoru vəzifəsinə təsdiqləyib.

Qabbardın namizədliyini 9 senator dəstəkləyib, 8 nəfər əleyhinə olub. O, 2017-ci ildə Konqres üzvü olduğu zaman Ermənistana, oradan isə qanunsuz olaraq işğal altındakı Qarabağa səfər edib.

Buna görə də T.Qabbard Azərbaycan dövləti tərəfindən “arzuolunmaz şəxslər” siyahısına salınıb. 2019-cu ildə prezidentliyə namizəd olan Qabbard qondarma erməni soyqırım qətnaməsinin həmmüəlliflərindən biridir. 2020-ci ildə isə o, Türkiyəni “Qarabağda müharibəni alovlandır-

maqda” ittiham edib. Elə həmin il sabiq dövlət katibi Mayk Pompeoya məktəb yazaraq Azərbaycan əleyhinə fikirlər səsləndirib. O, ABŞ ordusunun veteranıdır, 20 il xidmət keçib. Ancaq digər namizədlərdən fərqli olaraq, kəşfiyyat sahəsində təcrübəsi yoxdur. Qabbard Demokratlar Partiyasının üzvü olub, ancaq 2022-ci ildə istefa verib. 2024-cü ildə prezident seçkisi zamanı Donald Trampı dəstəkləyib.

“Qara siyahı”ımızda adı olan fiqurun Tramp administrasiyasında önəmli posta gətirilməsi Azərbaycana qarşı fəaliyyətin gücləndiriləcə-

yini söyləməyə əsas verirmi? Qabbardın Azərbaycana səfər etməsi zərurəti nə zaman sa yaranarsa, Azərbaycan necə davranmalı olacaq?

“**Alyans**” Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri **Abutalıb Səmədov** “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Milli Kəşfiyyat Xidmətinin direktoru vəzifəsinə təyin olunan Qabbardın keçmiş ilə bağlı narahatlıqlarımız şəhid olmuşuq ki, müəyyən siyasət adamları mühüm dövlət vəzifəsinə gələndə qədər bir mövqe tutublar, vəzifəyə təyin olundandan sonra tamamilə başqa davranışlar sərgiləyiblər. Yaxşı xatırlayıraq ki, Co

Bayden prezident seçiləndə qədər bütün həyatını erməniyə xidmətə həsr eləmişdi və erməni lobbisinin ən aktiv üzvlərindən biri idi. Amma onun prezidentliyi dövründə Ermənistan tarixinin ən böyük məğlubiyyətini, faciələrini yaşadı və özünün tutduğu barışmaz mövqedən imtina etmək məcburiyyətində qaldı. Qəbul olunan ağıllı qərarların veril-

da, keçmişdə özünü erməni lobbisinə xidmətə həsr eləyən digərləri də vəzifəyə təyin olunduqdan sonra keçmiş üzərindən xətt çəkənlər və Amerika dövlətinin matraqlarına uyğun davranış sərgiləyənlər. Amerikanın maraqlarına uyğun davranış ilk növbədə Azərbaycanla və Türkiyə ilə normal münasibətlərin qurulmasıdır. Bu gün ABŞ qarşısında çox ağır məsələlər dayanır. İsrail-Fələstin probleminin həll olunması istiqamətində müəyyən addımlar atılsa da görülməli işlər hələ qarşıdadır. Ukrayna-Rusiya müharibəsini 6 aya, yaxud 100 günə bitirməyə söz verən Donald Tramp bunun nə qe-

Türkiyəyə, bölgəmizə münasibətdə daha konstruktiv mövqe tutması qaçılmazdır. Əks halda, Cənubi Qafqazda söz sahibi olmaq imkanları azalacaq. Bundan əvvəlki administrasiyanın son dövrlərdəki fəaliyyəti onu tamamilə proseslərdən kənarda qoydu və mən hesab edirəm ki, bu məsələni yeni administrasiya nəzərdən qaçırmamalıdır”.

Siyasi şərhçi hesab edir ki, Vaşinqton Cənubi Qafqazda möhkəmlənmək istəyirsə, ilk növbədə Azərbaycanla və Türkiyə ilə normal münasibətlər saxlamağa çalışmalıdır, Qabbard kimi vəzifəli şəxslər artıq özlərini əvvəlki kimi erməni maraqlarının xidmətçisi qismində aparmamalıdır: “Mən müəyyən dövlət vəzifələrinə gətirilən keçmiş ermənipərəst konqresmenlərin və senatorların eyni xətti davam etdirəcəklərinə, Azərbaycana qarşı fəaliyyət göstərəcəklərinə inanmıram. Onlar daha müdrik, daha ağıllı olmaq məcburiyyətindədirlər. Bu adamlar nə vaxtsa Azərbaycana səfər etmək istəsələr, təbii ki, normal məmurlar kimi, ABŞ-ın yüksək vəzifəli şəxsləri kimi qarşılanmalıdırlar. Nə qədər ki, onlar köhnə davranışlarını, bizim qəbul etməyəcəyimiz hərəkətləri təkrar etməyəcəklər, Azərbaycanın onlara münasibəti də normal olacaq. Hesab edirəm ki, bu, ən düzgün yoldur”.

□ **Əlibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

Abutalıb Səmədov

məsində ABŞ-ın təzyiqləri də öz rolunu oynadı: “Məşhur bir deyim var, tac qoyulan baş ağillanar. Yeni insanın üzərinə hakimiyyət məsuliyyəti qoyulanda o, ağıllı olmaq məcburiyyətindədir, daha məsuliyyətli hərəkət etməyə məcburdur. Bu səbəbdən hesab edirəm ki, ABŞ-ın Milli Kəşfiyyat Xidmətinin yeni direktoru

dər ağır vəzifə olduğunu da anlamamış deyil. Üstəlik, onlar özlərinə əlavə problemlər də yaradıblar. Qrenlandiya, Kanada, Meksika və Panama ilə bağlı verilən bəyanatlar, atılan addımlar Amerikanın üzləşdiyi problemləri bir az da artırır. Çinlə bağlı problemlər də böyüməkdədir. Bu vəziyyətdə ABŞ-ın Azərbaycana,

ABŞ Prezidenti Donald Tramp İrana qarşı sərt sanksiya siyasətinə qayıdılmasına dair memorandum imzalayıb. Məqsədini açıq elan edib: İranın neft ixracını sıfırlamaq. Birinci prezidentliyi dövründə Tramp artıq bir dəfə buna çox böyük ölçüdə nail olub: onun tətbiq etdiyi qadağalar sayəsində İranın neft ixracı gündəlik 3 milyon bareldən 600 min barel qədər azalıb. Nəticədə 2019-2020-ci illərdə neft ixracından kəskin asılı olan İranın iqtisadiyyatında tənzül qeydə alınıb.

2020-ci ildə İrana qarşı BMT sanksiyalarının bir hissəsinin müddəti bitəndə Tramp onların daha sərt mexanizmlərlə əvəz olunmasına çalışıb. Lakin buna nail ola bilməyib: Avropa İttifaqından dəstək gəlməyib. Co Baydenin dövründə İranın neft ixracına qarşı qadağalara nəzarət zəiflədilib. Bayden administrasiyası qeyri-rəsmi də olsa, İranın neft ixracına şərait yaradıb. Müxtəlif dövrlərdə açıqlanan məlumatlara görə, Bayden ildə 50 milyard dollara qədər dəyərində İran neftinin ixracını məqbul sayıb. Lakin İran bu vəziyyətdən istifadə edərək ixracı daha böyük həcmə çatdırıb. ABŞ Enerji İnformasiya Administrasiyasının hesablamalarına görə, Tehranın neft ixracı 2023-cü ildə əvvəlki ildəki 53 milyard dollarla müqayisədə 54 milyard dollara çatıb. OPEC-in məlumatlarına görə, İranın neft hasilatı 2024-cü ildə 2018-ci ildən bəri ən yüksək səviyyəyə çatıb. İran Neft Nazirliyi isə 2025-ci ildə neft ixracının 3 milyon barel çatdırılacağını açıqlayıb.

Trampın ilk prezidentlik dövründə tətbiq etdiyi qadağalar fonunda İran gizli neft ixracını yoluna qoymağa nail olub. Onun neftinin 90 faizdən çoxunu Çin alır. Lakin həтта Çin də BMT tərəfindən qoyulan embarqoya qarşı gedə bilmədiyinə görə İran nefti Malayziya sahillərinə daşınaraq orada bu ölkənin tankerlərinə yüklənir və Malayziya nefti kimi Çinə daxil edilir. Bu sxem neçə illərdir var və ABŞ ona göz yumurdu: hər halda, gündəlik neft hasilatı 0,6 milyon barel olan Malayziyanın ixracının 1,6 milyon barel təşkil edə bilməyəcəyini Vaşinqtonda çox yaxşı bilirdilər. Malayziya tək İranın deyil, ABŞ-ın sərt sanksiya tətbiq etdiyi Venesuelanın da neftinin Çinə tədarükündə həlledici həlqədir. Ötən il Çin Malayziyadan neft idxalını 28,4 faiz artıraraq 70,33 milyon ton çatdırıb ki, bu da sutkada 1,39 milyon barel bərabərdir. Pekin buna 38,3 milyard dollar xərcləyib.

Trampın yenidən sərt təzyiq siyasətinə qayıtması İran üçün nə vəd edir? Nəzərə alsaq ki, Ukraynaya qarşı işğalçı müharibədə Rusiyaya açıq dəstək verdiyinə görə Tehran Avropa İtti-

Trampın qərarı İrana və dünya neft bazarına nə vəd edir? - təhlil

faqının loyal münasibətindən də məhrum olub, onda perspektivlərin qaranlıq olduğunu rahatlıqla demək olar. Üstəlik, İran uranı nüvə silahında istifadə üçün lazım olan 90 faizə çox yaxın olan 60 faizə qədər zənginləşdirərək BMT-də özünə qarşı daha sərt addımların atılması üçün zəmin yaradıb. İranın bu addımından sonra həтта Almaniya, İspaniya kimi Tehrana daha yumşaq davranışın tərəfdarı olan ölkələrin rəhbərləri BMT səviyyəsində kəskin addımların atılmasına tərəfdar olduqlarını açıqlayıblar. Bu ilin oktyabrında İrana qarşı BMT səviyyəsində tətbiq olunan sanksiyaların bir hissəsinin müddəti bitir və mövcud şərait Trampın onların daha sərt yanaşma ilə əvəz olunmasına rahatlıqla nail olacağı gözlənilir.

Ötən ildən ABŞ və Avropa İttifaqı həm Malayziyaya təzyiqləri artırblar, həm də İran neftini daşıyanlara. Artıq iki yüzə yaxın tanker sanksiyaya məruz qoyulub. Digər tərəfdən, Çin iqtisadiyyatında artım sürətinin yavaşması neftə tələbatın azalması ilə müşayiət olunur. Rəsmi məlumatlara əsasən, 2024-cü ildə Çin 553,4 milyon ton neft idxal edib ki, bu da əvvəlki ilə müqayisədə 1,9 faiz azdır. Çin Baş Gömrük İdarəsi açıqlayıb ki, il ərzində orta hesabla Çinə gündəlik neft tədarükü 2023-cü ildəki 11,28 milyon barellə müqayisədə sutkada 11,04 milyon barel təşkil edib. Neft alışına sərf olunan

məbləğ 3,9 faiz azalaraq 324,8 milyard dollar təşkil edib.

Hazırda Trampın yenidən əlovlandığı ticarət müharibəsinin qarşısını almağa çalışan Pekin üçün İran neftini almaqla ABŞ Prezidentini daha da qəzəbləndirmək səmərəli yol olmayacaq. Ötən ilin son aylarından Çinin mühüm limanlarına sanksiya siyahısında adı olan tankerlərin girişinin dayandırılması göstərir ki, Pekin hakimiyyəti kimə qarşı yönəlməsindən asılı olmayaraq, açıq şəkildə sanksiyaları pozmaqda maraqlı deyil. ABŞ-ın qadağalara nəzarət üçün tankerlərin giriş-çixdığı limanlara, İran neftini emal edən zavodlara yönəlik ikincili sanksiyalarına məruz qalmamaq üçün Çinlə yanaşı Malayziyanın da Tehran üçün nəfəsliliyi ən azı kəskin şəkildə daraldacağı qaçılmaz görünür.

Neft gəlirləri İranın ən mühüm gəlir mənbəyidir. İranın gizli neft ixracından əldə etdiyi gəlirlərin, demək olar ki, yarıdan çoxu İran iqtisadiyyatının bir çox sahələrində hökmranlıq edən İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusuna (SEPAH) gedir. O, enerji sektoru da daxil olmaqla, İran iqtisadiyyatının ən gəlirli 25 faizinə nəzarət edir.

SEPAH iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrindən əldə olunan gəlirləri Yaxın Şərqi müxtəlif nöqtələrindəki hərbi proksi qruplaşmaları bəsləmək üçün istifadə edir. Korpus daxilindəki yüksək korupsiyalaşma ayrılan pulla-

rın mühüm bir hissəsinin mənimsənilməsinə gətirib çıxarır.

Bu isə iqtisadiyyatın inkişafının ləngiməsinə səbəb olur. İran iqtisadiyyatının real durumunu göstərən statistika ictimaiyyətə çox məhdud səviyyədə açıqdır. Məsələn, İran hakimiyyəti mövcud işsizlik səviyyəsini ictimaiyyətə açıqlamır. Lakin yerli əhəlinin məşğulluğunu başqa bir göstərici ilə - məşğul əhəlinin sayı ilə qiymətləndirmək olar. Hazırkı statistikaya əsasən İranda 24,8 milyon nəfər maddi işdə çalışan var. Yəni 85 milyon əhəlinin cəmi 24,8 milyonun iş yeri var. Bu isə o deməkdir ki, əhəlinin 29 faizi məşğul, 71 faizi işsizdir. Əgər yaş kateqoriyalarını nəzərə almasaq, demək olar ki, 18-20 milyon əmək qabiliyyətli İran vətəndaşı işsizdir.

Doğrudur, 2018-ci ildə Donald Trampın sanksiyaları bərpa etməsi nəticəsində İran iqtisadiyyatı iki il kiçildikdən sonra yenidən artım yoluna qayıdıb. Həтта 2023-cü il gözləniləndən daha yüksək - 5 faizdən yuxarı artımla başa vurub. Lakin bu hesablamaların İranın siyasiləşmiş rəsmi statistikasına əsaslandığını nəzərə alsaq, onun mötəbər olmadığını söyləyə bilərik. Digər tərəfdən, bilavasitə real həyat səviyyəsində hiss olunan iqtisadi artımdan sadə vətəndaşa nəse çatdığını düşünmək sadələşmədir. Real həyatda təkçə 2023-2024-cü İran ilində ölkədə inflyasiyanın 50 faizə qədər sürətlənməsi, xüsusi-

lə ərzaq məhsullarının 40 faizə yaxın bahalaşması qeydə alınıb.

Qeyd olunanlar aydın göstərir ki, İran iqtisadiyyatı üçün çox çətin dönmə başlayıb. Trampın qərarı çətinliyi daha da artırır. "Fitch Solutions" analitik şirkətinin hesablamalarına görə, İranın neft ixracının 2024-2025-ci illərdə 15,9 faizdən 6,8 faizə, 2025-2026-cı illərdə isə həтта 1,2 faizə qədər azalacağı gözlənilir. Şirkət qeyd edir ki, neft sektoru İran iqtisadiyyatında çox vacib rol oynayır və onun durğunluğu dövlətin gəlirlərinə təsir edəcək, xüsusən də sanksiyalardan yayınmaq üçün alıcılara əhəmiyyətli endirimlər etmək zərurəti yarandıqı zamanda. Bu, fiskal məhdudiyyətləri gücləndirəcək, əməkhaqqının və sosial müavinətlərin artımını ləngidəcək və bütün bu amillər öz növbəsində yekunda şəxsi istehlaka təsir edəcək.

Trampın addımından sonra İranın neft ixracı birbaşa Çinin mövqeyindən asılı olacaq: Pekin İrandan neft alışlarını azaltmasa, Tehran üçün nəticələr dağıdıcı olmaya bilər. Lakin bu variantı mümkünsüz edən amillər var. Əvvəla, hazırda Çin Trampın ticarət müharibəsinin kəskinləşməsinə önlemək üçün yollar axtırır. Bu yollardan biri kimi Pekin 2020-ci il anlaşmasına qayıtmağı təklif edir. Həmin anlaşma isə Çinin ABŞ-dan daha çox neft-qaz almasını nəzərdə tutur. Baxmayaraq ki, Trampın qərarından son-

ra Pekin ABŞ neft və maye qazına 10 və 15 faiz idxal rüsumu tətbiq edib, analitiklər tezliklə tərəflərin razılığı gəlməsi ehtimalını çox yüksək qiymətləndirirlər.

Çinin alışları azaltması və sanksiyalar İranın neft ixracından gəlirlərinin kəskin azalması demək olacaq. Çünki əvvəla, ixrac həcmi azalacaq, ikincisi isə sanksiyalara görə nefti satmaq üçün daha böyük qiymət endirimlərinə gediləcək. Neft gəlirlərinin azalması SEPAH-ın digər sahələrdəki gəlirlərə əl uzatmasına, bu isə son nəticədə əhaliyə çatan pulların azalmasına gətirib çıxaracaq.

Tramp administrasiyası yalnız neft ixracının qarşısını almaq deyil, İranla iş gören, onunla ticarət əməliyyatları həyata keçirən ölkələrə də təzyiqlər edəcək. Bu

ölkələrə yönəlik ikincili sanksiyalar İranın gizli sata biləcəyi neftin pullarını almasını qat-qat çətinləşdirəcək. Nəticədə İranda artan inflyasiya - sanksiyalar ölkədə daxili iqtisadi qeyri-sabitliyi artırır, qiymətlərin qalxmasına, milli valyutanın zəifləməsinə və həyat səviyyəsinin aşağı düşməsinə səbəb ola bilər. Bu isə son illərdə sosial vəziyyəti durmadan ağırlaşdıraraq İran əhalisinin etirazlara qalxması, hakimiyyətin iki il əvvəlki aksiyalarla zəifləyən dayağının daha da sarsılması demək olar.

Analitiklərə görə, küncə sıxışdırılan Tehran bölgədə, xüsusilə dünya bazara neft ixracında mühüm rol oynayan Fars körfəzində konflikt yaratmaq üçün neft qiymətlərini bahalaşdırmaqla, bununla da ABŞ-ın özünə problem yaratmağa cəhd edə bilər. Bu, xüsusilə Səudiyyə Ərəbistanı və BƏƏ-nin bazarından çıxan İran neftinin yerini doldurmaq üçün hasilat və ixracı artırmaları fonunda daha yüksək ehtimallı perspektiv kimi qiymətləndirilir. Bu baxımdan, İrana qarşı sərt sanksiyaların qaytarılması neft bazarı üçün geosiyasi gərginliyin və risklərin yeni mərhələsi deməkdir. ABŞ İran neftinin ixracını tamamilə məhdudlaşdırmağa çalışır, lakin danışıqlar üçün də yer buraxır. Yaxın həftələrdə bazarlar bu sanksiyaların global neft tədarükünə və Yaxın Şərqdəki sabitliyə necə təsir edəcəyini diqqətlə izləyəcək.

□ Dünya SAKİT,
"Yeni Müsavat"

“Bizi hər yerdən gözləyən fəlakətlər barədə xəbərdarlıq edilir: Bakıdan, Moskvadan, Ankaradan, Tehrandan, Minskdən, Vaşinqtondan, Parisdən... hər yerdən!” “Yeni Müsavat” bildirir ki, bunu Ermənistanın “Alternativ layihələr” qrupunun üzvü Vahe Ovannisyan yazıb. O, dəyişən dünya düzəni fonunda Ermənistanın tamamilə gücsüz qaldığını bildirib: “İçəridə narahat olan figurlar var, lakin vəziyyət dəyişməyəcək. Fəlakətin qarşısını almaq üçün nə etmək olar? Bugünkü dövlət-millî böhranın əsasında 3 amil dayanır ki, onları tez dəyişmək lazımdır.

- İdarəetmə qüsuru;
- Müqavimət təşkilatlarının yetersizliyi;
- Məğlubiyyət sosiologiyası”.

Ovannisyan ardınca bildirir: “Bizim üçün tələk və kral bir adamda birləşib. Və bu, son dərəcə ciddi çağırışdır. Kral saraylarında bunlar müxtəlif şəxsiyyətlər olur. Tələk təhlükəli, bəzən doğru olan bir çox şeyləri söyləmək gücünə malikdir. Bizdə “kral” (Nikol Paşinyanı nəzərdə tutur - red.) həm fəlakətlər gətirir, həm də tələk kimi camaatın fəlakətə ehtiyatsız, xoş əhval-ruhiyyədə getməsinə təmin edir. Bu, həll etməli olduğumuz ciddi problemdir”. Ermənistan, onun siyasi və ekspert elitəsi nə vaxtsa gerçəyi dərk edəcəkmi?

Milli Məclisin deputatı, Ana Vətən Partiyasının sədr müavini Günay Ağamalı “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Nikol Paşinyanın rəhbərliyi ilə ideya dəyişikliyi etmək istəyən rəsmi İrəvan çətin geopolitik vəziyyətlə üzləşib: “Brüssellə Vaşinqtonun saxta və şirnikləndirici vədlərinə inanan Er-

mənistan hakimiyyəti ölkəni gərgin qütblərərsə mübarizənin məkanına çevirmək üzrədir. SSRİ dağıldıqdan sonra Rusiya orbitində öz təhlükəsizlik arxitekturasını formalaşdırmağa çalışan Ermənistan, İkinci Qarabağ müharibəsinin

tərən Avropa İttifaqı missiyası və yaxın zamanda ABŞ qüvvələrinin yerləşdirilməsi məsələsi prosesin ilkin mərhələsidir: “Növbəti addım isə Rusiyanın Gümrüdə yerləşən 102-ci bazasını çıxartmaq və yaranan boşluğu

miyyətinin bu tip mövqe sərgiləməsi isə birmənalı qarşılanmır və mütləq şəkildə əks təd-birlər görülməlidir. Lakin mövcud tələblər fonunda Azərbaycan və Türkiyə ilə münasibətləri normalaşdırmaq rəsmi İrəvanın yeganə çıxış

son bir ildə ardıcıl olaraq çox ciddi səhvlər buraxır. Əgər nəticə olmasa, bu səhvləri ona nə Rusiya, nə də Qərb bağışlayacaq. Vahe Ovannisyan keçmiş “voskanapart”çıdır. Yeni radikal-milliyətçi düşərgədən siyasətə gələn-

ermənistanın indiki vəziyyətə düşməsinin yeganə səbəbi özünü böyük dövlətlərin əlində aletə çevirməsidir. Ermənistan-dan öz məqsədləri üçün, xüsusən Azərbaycana təzyiq etmək üçün yararlanırlar. Bu günə kimi Ermənistan özünü bir dövlət kimi təsdiq edə bilməyib. Çünki 30 il Rusiya Azərbaycana qarşı Ermənistan istifadə edirdi. İndi də Ermənistan Qərb, Amerika Qafqaz siyasətində həm Rusiyaya, həm də Azərbaycana qarşı istifadə edir. Qeyd olunan 3 amilin heç bir təsiri yox-

Ermənistan 7 ölkədən

xəbərdarlıq - fəlakət qaçılmazdır...

İrəvan müəkkəb geopolitik vəziyyətlə üzləşib - onu Bakı və Ankara xilas edə bilər

Günay Ağamalı

bəsindən sonra Moskvadan uzaqlaşmağa başladı. Əksər erməni siyasətçilər və ekspertlər bu addımı müstəqil siyasət anlayışı üzərindən təqdim etməyə çalışsalar da, real mənzərə tamamilə fərqlidir. Kremlə uzaqlaşan İrəvan Paris, Brüssel və Vaşinqtonun vassalı halına gəl-di”.

Deputat qeyd etdi ki, Ermənistan fəaliyyət gös-

Sona Əliyeva

qeyd etdiyim qüvvələr hesabına doldurmaqdır. Ermənilerin dəstəkçisi axtarışına çıxması və ölkə sərhədlərini kənar qüvvələrə açması region dövlətlərini narahat edir. Artıq Moskva, Tehran, Bakı, Ankara öz narahatlıqlarını ifadə edirlər. Çünki Qərbin niyyəti Ermənistanı dəstəkləmək yox, ondan bölgə dövlətlərinə qarşı plasdarm kimi istifadə etməkdir. Ermənistan haki-

Niyaməddin Orduxanlı

ylodur”.

Siyasi təhlilçi Sona Əliyeva vurğuladı ki, Ermənistanın gələcək mövcudluğu İrəvandakı hakimiyyətin öz əlindədir: “Yeddi ölkənin yox, təkəcə Bakının istəklərini yerinə yetirmək kifayətdir ki, İrəvan gələcəyə ümidlə baxa bilsin. Bunun üçün Zəngəzur dəhlizini açmaq və sülh müqaviləsini tezləşdirmək lazımdır. Paşinyan hakimiyyəti

lərdəndir. Bir müddət rus kəşfiyyatının da təsir dairəsində olanlardandır. Bu şəxsin ritorikası, siyasi dili Kremlin Ermənistanı və onun hazırkı rəhbərinə baxışının ifadə formasıdır. Düşünürəm ki, Bakının şərtlərini ön plana çıxarmaqla Paşinyan Bakı və Ankara ilə münasibətlərini yaxşılaşdıracaq. İrəvan sərhədlərinin açılmasına nail ola bilər. Ovannisyan da açıqlamasında məhz buna işarə edir. Bakı ilə münasibətləri qaydasına salmaq həm də Moskva və Minsklə münasibətləri düzəltmək deməkdir. Bir sözlə, İrəvanın bütün hallarda gələcəyi Bakı ilə münasibətlərdən keçir”.

Ədalət, Hüquq və Demokratiya Partiyasının sədr müavini Niyaməddin Orduxanlı Ermənistanın özünü bir müstəqil dövlət kimi təsdiq edə bilmədiyini söylədi: “Er-

menilərin yeganə çıxış yolu xəstə təfəkkürlərdən əl çəkməkdir. Qonşu ölkələrlə sülh şəraitində yaşamaqlıdır, qonşu ölkələrin ərazilərindən əl çəkməli və ən əsası qeyd etdiyim böyük dövlətlərin və güc mərkəzlərinin əlində çomaq roluna oynamaqdan imtina etməlidirlər”.

N.Orduxanlı hesab edir ki, bu baş verməyincə, Ermənistan on illərlə asılı və müharibə şəraitində yaşayacaq: “Və bunun ən böyük ziyanını Ermənistan cəmiyyəti çəkəcək. Paşinyanın hakimiyyətdən getməsi və ya başqa birinin hakimiyyətə gəlməsi heç nəyi dəyişməyəcək. Ermənilər başa düşməlidir ki, həm Azərbaycanla, həm də Türkiyə ilə əbədi olaraq bir qonşu kimi yaşamaqlıdır”.

□ **Cavanşir ABBASLI, “Yeni Müsavat”**

100 günə bərabər 15 gün - Tramp artıq tənqid hədəfidir

Yanvarın 20-də ABŞ prezidenti postunda işə başlayan Donald Tramp dünən Ağ Evdə 15-ci iş gününü keçirib. Birləşmiş Ştatlarda belə bir qayda var ki, prezidentlər 100 gün tənqid edilmir, həmin müddət onların fəaliyyəti kənardan müşahidə olunur, sonra hər hansı bir rəy açıqlanır.

Tramp isə bu 15 gündə o qədər mübahisəli qərarlar qəbul etdi, o qədər qalmaqallı açıqlamalar verdi ki, “100 gün” ənənəsini pozdu. İndi öz ölkəsində də, dünyada da Trampa yönəlməmiş çoxsaylı tənqidlər var.

Bes azərbaycanlı jurnalistlər, siyasi təhlilçilər Trampın 15 günlük fəaliyyətini necə qiymətləndirirlər?

Əməkdar jurnalist Qulu Məhərrəmli “Yeni Müsavat”a açıqlamasında bildirib: “Birinci prezidentlik dövründən fərqli olaraq, ikinci prezidentlik dövrünə Tramp çox inamlı başladı. Trampın hakimiyyətə gəlişi təkəcə Amerikadakı ayıq-siyasətçi qüvvələri deyil, ümumilikdə Avropada, Çində və Afrikada müəyyən dərəcədə narahat-

Qulu Məhərrəmli

lıq yaradıb. Trampın fəaliyyəti daxildə hələlik bir qədər məmnunluq yaradır. Amma bu, gələcəkdə Amerikanın xarici siyasətində ciddi böhranla nəticələne bilər.

Trampın xarici siyasətində əsas məsələ iqtisadi faktorla istinad edilməsi özünü göstərsə də, gələcəkdə Amerikanın öz iqtisadiyyatına ciddi zərbə vura bilər.

Araşdırmaçı-jurnalist Kənan Rövşənoğlu qeyd edib ki, Tramp qeyri-standart adamdır, gözlənilməz qərarlar qəbul edə bilər: “Tramp dünyanın ən böyük və güclü dövlətinin birinci şəxsi-

Kənan Rövşənoğlu

dir, onun qərarları və açıqlamaları bütün dünyada oxunur və izlənilir. Ona görə də fərqli reaksiyaların olması başadüşüldür. Onun fəaliyyətinə müsbət və ya mənfi yanaşan da var, amma indi onun fəaliyyətinə qiymət vermək tezdir, zamanı gələndə həqiqi qiymətini alacaq”.

Politoloq Elxan Şahinoğlu bildirib ki, Tramp hakimiyyətə gəldiyi 15 gündə dünyanı o qədər lərzəyə salıb ki, onun 100 gününü gözləməyə ehtiyac yoxdur: “Trampın başladığı ticarət müharibələri, “Kanada, Qrenadiya və Panama kanalı

Elxan Şahinoğlu

Amerikaya məxsus olmalıdır” kimi açıqlamaları və atdığı addımlar beynəlxalq aləmin əsas müzakirə mövzularıdır. İndi də Qəzzanı nəzarətə götürmək istəyir. Tramp siyasətə alver kimi baxır.

Donald Tramp prezidentliyinin ikinci müddətində ticarət müharibələrinə başlaması qarşısına hədəf qoyub. “ABŞ bundan sonra axmaq ölkə olmayacaq” deyən Tramp başqa ölkələrə trilyonlarla dollar xərc etməyəcəyini bildirib. Onun sözlərinə görə, Kanada, Meksika və ABŞ-dan 36 trilyon dollar qazanıb”.

Politoloq Zeynal Əmrəliyev

Zeynal Əmrəliyev

yev isə qeyd edib ki, Donald Trampın fəaliyyətinin ciddi qalmaqallara səbəb olacağı hələ onun Respublikaçılar Partiyasının praymerizlərində iştirak etdiyi vaxtdan bəlli idi: “Çünki siyasətçi kimi o, vergi siyasəti də daxil olmaqla, kifayət qədər radikal fikirlər səsləndirirdi və bu mövqeləri ABŞ-ın dövlət siyasəti ilə müəyyən ziddiyyət təşkil edirdi.

Ümumiyyətlə, ABŞ-da belə bir qayda var ki, Ağ Ev rəhbərliyinə kim gəlirsə gəlsin, dövlət siyasəti dəyişmir və vahid bir xətt üzrə davam edir. Prezidentin kimliyindən asılı olmayaraq, bu siyasət

ümumi strategiya qərçivəsində həyata keçirilir. Lakin Donald Trampın hakimiyyətə gəlməsi ilə bu qaydanın pozulduğunun şahidi olduq.

Tramp administrasiyasının həm daxili, həm də xarici siyasətdə atdığı addımlar tamamilə fərqli bir istiqamətə yönəldi. Qəbul edilən qərarlar geniş müzakirələrə səbəb oldu və Amerika cəmiyyəti hələ də bu qərarları sorğulayır. Bəzi hallarda bu qərarların ciddi problemlər yaratdığı və gələcəkdə ABŞ üçün daha böyük çətinliklərə yol açabilecəyi fikri irəli sürülür.

Son 15 gün ərzində ABŞ-ın Panama, Meksika, Kanada, Avropa İttifaqı, xüsusilə də Danimarka ilə münasibətləri kəskin şəkildə gərginləşib. Çinlə isə demək olar ki, faktiki olaraq iqtisadi müharibə vəziyyətindədirlər. Hazırda Çin və ABŞ arasında iqtisadi sahədə mövqelərin mübarizəsi gedir və bu proses hər iki ölkənin təsir dairəsinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir edir.

Buna görə də 15 gündən sonra artıq onun fəaliyyət istiqamətləri ciddi şəkildə müəyyən olunub. Çünki bu müddət ərzində kifayət qədər radikal qərarlar qəbul edib”.

□ **Xatidə GƏRAY, “Yeni Müsavat”**

Yazıçı Əlisa Nicatın Səməd Vurğunla bağlı dedikləri ictimai platformada qalmaqala səbəb olub. Belə qalmaqalla, mübahisəli durumlar tez-tez olur. Vaxtaşırı olaraq kimə klassik ədibləri aşağılayan, təhqir edən fikirlər bildirir və onların müdafiəçiləri də öz növbələrində qalmaqala səbəb olanları təhqir edirlər.

Mötədil düşüncəli ziyalılar nə fikirləşir: belə mübahisələr ziyanlıdır, yoxsa faydalıdır? Tarixi gerçəklik bütün çıpaqlığı ilə ortaya çıxarılmalı və mühakimə edilməlidir, yoxsa artıq "keçənə güzəşt" deməli, mübahisəli keçmiş olan ədiblərin, şəxsiyyətlərin fəaliyyətini yaşadıkları ağır dövrün ayağına yazıb üstündən keçməli-yik?

Mövzu ilə bağlı "Yeni Məsəvi"ə danışan yazıçı Əkrəm Əylisli Səməd Vurğunun dahi şair hesab etdiyini deyib: "O, Azərbaycan şairinin zirvəsidir, ovqatıdır, ilhamıdır. Bunu danmaq ən böyük nadanlıq olar. Lakin 1937-ci il ərəfəsində və həmin ildə olan hadisələrdə fəal iştirakını müsbət hal kimi qəbul edə bilmərik. Həmin dövrdə çox fəal şəkildə hökumətin xoşuna gəlməyən ədəbiyyat adamlarına qarşı qəddar mübarizə aparıb. İnsanların taleləri məhv olub, ailələri dağılıb. Çox böyük fəlakətlər əmələ gəlib. Ona görə də o hadisələr unutmaq olmaz. Əgər unutsaq, həmişə və hər gün baş verə bilər.

Yazıçıların 1937-ci ildəki mövqeyinə obyektiv qiymət verə bilsəydik, bizim ədəbiyyatda hava indikindən qat-qat təmiz olardı.

Əlisa Nicat çox mürəkkəb adamdır. Onun fikirlərini qəbul edən cəmiyyət sağlam ola bilməz. O deyir ki, Dostoyevski yazıçı deyil. Belə bir insanı ciddi qəbul etməmiz".

Yazıçı Anar isə Əlisa Ni-

Klassik ədibləri "ifşa edək", yoxsa... - iki baxış

"Səməd Vurğun zirvədir, Əlisa onu binoklla da baxsa görə bilməz"

Əkrəm Əylisli

Anar

Sabir Rüstəmxanlı

Aqil Abbas

Seyran Səxavət

catı atası, xalq şairi Rəsul Rzanı şərləməkdə günahlandırır: "Əlisa Nicat mənim atam Rəsul Rza haqqında da ağzına gələni danışdı, ona şər atırdı. Halbuki sağlığında atamın yanından əl çəkirdi, ətrafında fırlanırdı. Həmin Əlisadır. İndi də Səməd Vurğunun şərləyir. Səməd Vurğun haqqında danışmaq üçün gərək adamın ləyaqəti olsun. Hər küçədən keçən böyük bir yazıçı haqqında ağlına gələni deyə bilməz. Təsədüf adamların, cızma-qaraçıların böyük klassikləri təhqir etməsinə, küçə söyüşləri söyməsinə nə zaman son qoyulacaq?"

Səməd Vurğunun oğulları həyatda yoxdur, mən sağam. İmkən verməyəcəm ki, Səməd Vurğun haqqında ağırlaş-

rına gələni danışsınlar.

Əlisa Nicat 1 il təqaüd verdik. Ona görə də Yazıçılar Birliyini söyləyir. Bu da nanəcibliyin nümunəsidir".

Xalq şairi Sabir Rüstəmxanlı da mövzu ilə bağlı qəzetə danışır: "Əlisa müəllim yaşa dolandan sonra elə bilir ki, dedikləri Quran ayəsidir. Çox arxayın danışır. Muxtəlif sistemlərin və ideologiyaların ədəbiyyat üzərində təsiri daima olub. Bu təsirlərə görə biz klassik ədəbiyyatımızdan imtina edə bilmərik ki, buna görə də belə ehtiyatsız danışmaq olmaz. İndi sosial şəbəkələrdə Əlisa Nicatı, onun Səməd Vurğunun təhqir etdiyi kimi təhqir edirlər. Bu, yolverilməzdir. Ziyalılar haqqında ehtiyatsız danış-

maq cəmiyyətin həyatında yaralar açır. Belə bir məsələ var: söymə nökrə atamı, söyərəm bəy atanı. Əlisa Nicatın Səməd Vurğunun yaltaq adlandırması tamamilə yanlışdır, yolverilməzdir. Səməd Vurğun Stalinlə, kommunizmlə bağlı şeirlər yazıb, amma o, ədəbiyyatımızda silinməz izlər qoyub. Nazim Hikmət də kommunist ideologiyasını təbliğ edirdi. İndi ondan imtina edək? İllər keçdikcə o, türk ədəbiyyatında daha çox yer tutur, oxunur. Səməd Vurğun söz abidəsi kimi yaddaşlarda qalacaq".

Yazıçı Aqil Abbas bildirir ki, yazıçıları yaşadıkları dövrü nəzərə alaraq tənqid etmək lazımdır: "Səməd Vurğun Azərbaycan xalqının ən

böyük şairidir. Səməd Vurğun bir ulduzdur, ona söz atmaq yolverilməzdir".

Yazıçı Seyran Səxavət deyir ki, Səməd Vurğun ümumxalq məhəbbəti qazanmış sənətkardır: "Əlisa Nicatın söylədiklərinin heç cür bəraəti yoxdur. Bir adamı mühakimə və müzakirə edəndə onun yaşadığı dövr, zaman mütləq nəzərə alınmalıdır. Bilmək olmaz Əlisa Nicat represiya illərində yaşasaydı və Səməd Vurğun kimi şöhrətli olsaydı, nələr edərdi.

Əlisa Nicatı 1964-cü ildən tanıyıram. İlyarım bundan öncəyə qədər aramızda səmimi münasibət olub. Lakin sonra bir müsahibəsində yaşına, başına yaraşmayan söz dedi. Ondan sonra Əlisa-

dan üzeyim qırıldı. Jurnalist ondan Yazıçılar İttifaqı və yazıçı Anar barəsində soruşmuşdu. O isə bildirmişdi ki, guya Anar Əlisa ilə ədavət aparır və bütün qapıları onun üzünə bağlayıb. Bunu da onunla əsaslandırmışdı ki, guya 60 il bundan öncə Rəsul Rza Əlisadan balıq istəyib. O da gətirmədiyinə görə indi Anar Əlisadan açıq çıxır. Bu, heç uşağın da ağlına gəlməzdi. Bu hansı əxlaq, mənilik və kişilikdir? Rəsul Rza şəxsiyyətdə kişi Əlisa kimi kişidən heç vaxt balıq istəməzdi. Əlisa bunu özündən uydurmuşdu... Səməd Vurğun zirvədir, Əlisa ona binoklla da baxsa, görə bilməz".

□ Sahənə RƏHİMLİ, "Yeni Məsəvi"

Ötən əsrin 30-cu illəri bütün SSRİ məkanı üçün faciəvi dövr olub, buna söz yox. Biz gürcülərə və ermənilərə nisbətən o dövrdə daha çox itki vermişik.

Xəlil KAZIMLI

Xanciyanı isə ölümündən sonra "ifşa ediblər".

Həmin vəzifədə işləyərkən Beriya gürcü rəhbərlərin, nazirlərin, demək olar ki, hamısının namusuna sataşmış, onların həyat yoldaşları ilə yaxınlıq edib.

30-cu illər belə bir axmaq, amansız, bolşevik hədsizliyini tüğyan etdiyi dövr olub.

Həmin illərdə bizim ölkəmizdə də xeyli partiya kadrları, ziyalılar, günahsız adamlar güdazə gedib.

Partiya kadrlarının günahı o olub ki, lazımı cərgədə, Stalinin yanında yer almayıblar. Bir xeylisi özünü "Lenin qvardiyası"nın üzvü sayıb, bəziləri gerçəkədən də Trotskinin komandasında olub. 1934-cü ildəki qurultayda Sergey Kirova səs verən azərbaycanlı kommunistlərin də aqibəti pis olub. Stalin onları bağışlamayıb.

Ancaq xalqımız üçün daha ağır zərbə ziyalılarımızın məhv edilməsi olub. Həmin vaxt ölkəmizdə ali təhsil alan şəxslərin sayı onsuz da az olub - bir neçə yüz nəfər. Onların da ço-

xu 1919-cu ildə Bakıda universitet açılandan sonra təhsil alanlar olub. Təhsilli kadrların çatışmadığı bir vaxtda

ları xilas edib. Üzeyir Hacıbəyov və Səməd Vurğun bu cür adamlardandır. Stalinin 1938-ci ildə Moskvada keçir-

raq Üzeyir bəyə minnətdarlıq edib, onu "xilaskar" adlandırdı.

Səməd Vurğunun isə Sta-

seyn Cavidin əleyhinə yazdığı şeiri təkrar çap edirlər, amma gerçək budur ki, Mirzəfət Bağirovun yazdığına görə, Sə-

Ağır dövrün ağırlarının qövrü - niyə keçmişdən qopa bilmirik?

olan-qalan oxumuş adamlar da qırğına verilib.

Onların arasında Əhməd Cavad, Hüseyn Cavid, Mikayıl Müşviq, Bəkir Çobanzadə, Tağı Şahbazi, Vəli Xulufu, Yusif Vəzir Cəmənzəminli, Ülvi Rəcəb, Abbasmirzə Şərifzadə kimi böyük ziyalılarımız da vardı.

Belə bir dövrdə canını represiya maşınının qanlı gəvəsinin qurtaranları da olub - kimisi sovet dövlətini və rəhbərini mədh edərək, kimisi dostlarının, həmkarlarının əleyhinə yalançı ifadələr verərək, kimisi suyu üfürə-üfürə içə-içə cəza orqanlarına bəhanə verməyərək və s.

Elə adamlar da olub ki, onları yalnız Stalinlə tanışlıq-

rıl "Azərbaycan dekadası" günlərində Üzeyir Hacıbəyovu hələ 1914-cü ildən tanıdığını deməsi və onunla bağlı xatirəsini danışması böyük bəstəkarımızı toxunulmaz edib. Həmin görüş zamanı Stalin ətrafındakılara danışmış ki, Bayıldı inqilabi iş apararkən jandarmı onu təqib edib və o, özünü Qubernator başına salaraq filarmoniyanın binasına daxil olub. Həmin gün filarmoniyada "Leyli və Məcnun" tamaşası gedirmiş. Stalin anlamadığı dildə və stildə oxunan şərq musiqisinin sədaları altında yuxuya gedib, ayılında görüb ki, opera bitib, jandarmı isə onu tapmayaraq çəkilib gediblər. O, bu əhvalatı danışa-

lin tərəfindən qorunmasına dair Mirzəfət Bağirovun yazılı ifadəsi var. Bağirov həmin izahat-ifadədə yazıb: "Səməd Vurğunun Bakı konfransında çıxışını mən onunla izah edirəm ki, o, necə vardsa, qatı millətçi kimi elə də qalıb və hər an keçmişə görə intiqam almağa hazırdır..."

1935-1939-cu illərdə xalq düşmənlərinin kütləvi ifşa edilməsi dövründə Səməd Vurğun əleyhinə çoxlu ifadələr var idi. Əsərlərində böyük səhvlərin və nöqsanların olmasına baxmayaraq, istedadlı şair olduğuna görə yoldaş Stalinin sanksiyası onu cəza orqanlarının həbsindən xilas etdi".

İndi Səməd Vurğunun Hü-

məd Vurğun Hüseyn Cavidin və Abbas Mirzə Şərifzadənin həbsdən azad olunması xahişi onun yanına gəlib. O və digər rəhbər kommunistlər isə şairi möhkəm tənqid edib hədələyiblər.

O ağır dövrün sınağından çox az adam ləyaqətlə çıxıb. Bir az o yan-bu yan olsaydı və şansları gətirməsəydi, onlar da məhv olacaqdılar.

Ancaq necə olsa da, "keçənə güzəşt" deməkdən başqa çarə yoxdur. 90-100 il əvvəl olanlar olub, tarixə qovuşub, onları yüz dəfə mühakimə etsək də, heç nə dəyişməyəcək. Tarixdən yalnız ibrət dərsi götürmək olar, başqa heç nə. Mənasız polemikalar vaxt və enerji itkisidir.

Bakıda Ermənistan və onun silahlı qüvvələri, o cümlədən Ermənistanın yaratdığı qanunsuz "Dağlıq Qarabağ respublikası" və onun qanunsuz silahlı birləşmələri tərəfindən törədilən cinayətlərdə təqsirli bilinən 15 nəfərin, o cümlədən Ruben Vardanyan və digərlərinin məhkəməsi davam edir. Məhkəmə ilə bağlı Fransa nəşri material dərc edib. Materialda Şiller Beynəlxalq Universitetinin professoru, "Ermənistanın geosiyaseti" kitabının müəllifi Tigran Yeghayanın fikri yer alır. "Bakının ən çox qorxduğu adam Ruben Vardanyandır", - deyə o iddia edib.

Mehri məsələsi səbəbsiz ortaya atılmayıb - erməni ekspert

"2020-ci il müharibəsində olduğu kimi, "yerdə" elə proseslərə başlaya bilər ki, hər şey təkə bir şəhər və ya dəhlizlə məhdudlaşmayacaq". Tribunainfo.az xəbər verir ki, bu sözlər erməni politoloq Beniamin Matevosyana məxsusdur.

O qeyd edib ki, baş verəcək hadisələr Ermənistanın İranla sərhədinin tamamilə itirilməsinə gətirib çıxara bilər.

Erməni ekspert onu da deyib ki, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan Meğri məsələsini məqsədli şəkildə ortaya atıb. "Paşinyan Meğrini verməklə, prosesi yekunlaşdırmaq, İran problemindən uzaq durmaq istəyir".

■ "Yeni Musavat"

Ermənistan müharibəyə hazır olmalıdır - Kerobyanyan

"Müharibə 44 gün davam etmədi, sentyabrın 27-də başlamadı və noyabrın 10-da bitmədi. Biz hələ də müharibə vəziyyətindəyik". Bu sözləri Ermənistan Hərbi-Sənaye Komitəsinin keçmiş sədri Avetik Kerobyanyan deyib.

O bildirib ki, erməni cəmiyyəti müharibəyə hazır olmalıdır.

Kerobyanyan onu da iddia edib ki, demarkasiya və sərhədin müəyyənləşdirilməsi Azərbaycanın xeyrinə birtərəfli güzəştlərin gizli yoludur.

■ "Yeni Musavat"

Vardanyana görə Bakıya təzyiq çağırışları - reaksiyalar

Separatçı milyarderin mühakiməsi ilə bağlı Avropa İttifaqının Azərbaycana təsir göstərməsi istənilir; **hüquq müdafiəçisi**: "Məqsəd beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətini cəlb etməkdir"

Ruben Vardanyanın oğlu David Vardanyan isə bildirib ki, Bakıdakı məhkəməni dayandırmaq üçün addımlar atılmalıdır. "Bunun üçün Avropa İttifaqına təzyiq etmək lazımdır. Ki, onlar da Bakını sıxışdırmaqla erməniləri geri ala bilsin", - milyarder cinayətkarın oğlu çağırış edib. Avropa Birliyində Fransanın dominant olduğunu nəzərə alsaq, Vardanyanın oğlunun Aİ-yə çağırışının nəticəsi ola bilərmi? Bu xüsusda azərbaycanlı hüquqşünaslar və analitiklər nə düşünür?

"Vardanyanı siyasi məhbus kimi qələmə vermək cəhdləri var. Onun həbsində siyasi motiv olsaydı, buna dair bəyanatlara rast gəlinərdi. Sadəcə, oğlu və yaxın çevrəsi kampaniya təşkil etməyə çalışır. Avropa İttifaqına çağırış da beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətini cəlb

etməyə hesablanıb", - "Yeni Musavat"a danışan **Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri Çingiz Qənizadə** belə deyib. Onun sözlərinə görə, Vardanyan vəkili və tərəfçisi ilə təmin olunub, müdafiəsi üçün istintaq materialları ilə tanış olmağa zaman istəməsi barədə vəsatəti də bir dəfə tanıyıb: "Bu müddətdə saxlanma şəraitindən narazı qalmayıb, yaxınları ilə əlaqə saxlamasına imkan yaradılıb, indi də məhkəməsi gedir və beynəlxalq hüquqa riayət edilir. Beləliklə, Ruben Vardanyanın həbsində nə siyasi amil var, nə də saxlandığı dövrdə hüquqları pozulub". **Hüquq müdafiəçisi hesab edir ki, Aİ-yə çağırışlar siyasi dəstək almağa yönəlib**: "Ruben Vardanyan Qarabağa sərhədi qanunsuz keçərək gəlib. Heç zaman

Qarabağda olmayıb, amma Xankəndidə dinc erməniləri silahlanmağa, Azərbaycan dövlətinə qarşı döyüşməyə dəvət edib. Həmçinin tanınmayan rejimdə vəzifə tutub, maliyyə xərcləyib, qanunsuz silahlı birləşmələrə sponsorluq edib, sərvətlərimizin talan edilməsində iştirak edib. Bütün bunlar cinayətdir".

Ç. Qənizadə ona layiqli cəza veriləcəyinə əmindir: "Onun ittiham olunduğu maddələr ömürlük həbs cəzası alacağını göstərir. Vardanyan Qarabağda yaşamış erməni olmadığı halda, Rusiyadan bura gələrək terrorçu rejimə dəstək verib, onun əsas fiquruna çevrilib, indi də oğlu və bəzi ermənipərəst Qərb nəşrləri ona qahmar çıxırlar. Eyni hal Fransada olsaydı, hansısa bir ərazidə dövlətə təbə olmayan qanunsuz rejim yaradılsaydı, indiki

Makron hakimiyyəti necə reaksiya verərdi? O baxımdan, Avropa İttifaqının Vardanyanla bağlı çağırışlara müsbət reaksiya verəcəyini gözləmirəm. Hətta mövqeyi bildirsələr də, nəticə dəyişməyəcək. Azərbaycan təzyiqlərə boyun əyməyəcək. Biz Vardanyanı və digərlərini haqlı olaraq mühakimə edirik".

Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyasının Ali Məclis sədri Felmar Ələkbərli isə Bakının "Nürnberg" prosesini özünün daxili işi kimi qiymətləndirir: "Azərbaycan ərazilərində qanunsuz hərəkətlərə son qoyulub. Dünyanın heç yerində dövlət içində ayrıca qondarma dövlət qurula bilməz. Vardanyanın oğlu hansı sübut, arqument gətirir ki, atası azad edilsin?! Necə olur ki, Rusiya vətəndaşlığından imtina et, sonra Qarabağa gəl və

Xankəndidə keçirilən minlərlə mülki erməniləri silaha sarılmağa çağır, biz də buna göz yumaq? Avropa İttifaqı üzvü olan ölkələrdə belə hərəkətlərə necə yanaşırlar? Təbii ki, dərhal ordu yeridilir və təhlükəli qüvvələr zərərsizləşdirilir. Azərbaycan da fərqli nəşə etməyib. Biz dinc erməni əhalisinə zərər vurmadan, mərkəzə təbə olmayan terrorçu qüvvələri məhv etmişik. Onlar da ağ bayraq qaldırıb və Şahramanyan xunta rejiminin ləğvinə dair qərar çıxarıb".

Partiya rəsmisi Qarabağda mövcud olmuş terrorçu qüvvələrin Qusar-da bu günlərdə zərərsizləşdirilən dini-ekstremist qruplaşmadan fərqi görmür: "Ən azından "Məşə qardaşları" adlanan dəstə qısa zamanda sıradan çıxarılıb və təhlükə aradan qalxıb. Qarabağda isə separatizm 30 ildən çox olub və ciddi himayə altında fəaliyyət göstəriblər. Vardanyan da onlardan biri idi. Ona görə də bu şəxs vətəndaş həmrəyliyinə ziyan vurmuş bir terror sponsoru kimi cəzasını almalıdır. İnanmıram ki, Avropa İttifaqı onunla bağlı bizə təzyiq etsin. Əvvəla, Brüssel üçün Vardanyan heç kimdir. İkincisi, Azərbaycanla Aİ arasında strateji tərəfdaşlıq var, enerji sahəsində əməkdaşlıq mövcuddur. Axı Donbasda və Qarabağda separatçılığı maliyyələşdirmiş, Rusiyanın adamı olmuş və Moskvadakı daire-

lərin təlimatı ilə Xankəndinə göndərilmiş birini Qərb niyə müdafiə etsin ki?!"

Xatırladaq ki, Ruben Vardanyan Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 100 (təcavüzkar müharibəni planlaşdırma, aparma), 107 (əhalini deportasiya etmə və ya məcburi köçürmə), 109 (təqib), 112 (beynəlxalq hüquq normalarına zidd azadlıqdan məhrum etmə), 113 (işgəncə), 114 (muzdluluq), 115 (müharibə qanunlarını və adətlərini pozma), 116 (silahlı münaqişə zamanı beynəlxalq humanitar hüquq normalarını pozma), 214 (terrorçuluq), 214-1 (terrorçuluğu maliyyələşdirmə) əməllərinin törədilməsində təqsirləndirilib. Həmçinin o, həmin Məcəllənin 218 (cinayətkar birlik (təşkilat) yaratma), 228 (qanunsuz olaraq silah, onun komplekt hissələrini, döyüş sursatı, partlayıcı maddələr və qurğular əldə etmə, başqasına vermə, satma, saxlama, daşıma və gəzdirmə), 270-1 (aviasiya təhlükəsizliyinə təhdid yaradan əməllər), 278 (hakimiyyəti zorla ələ keçirmə və onu zorla saxlama, dövlətin konstitusiyası quruluşunu zorla dəyişdirmə), 279 (qanunvericiliklə nəzərdə tutulmayan silahlı birləşmələri və qrupları yaratma), 318-ci (Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədini qanunsuz olaraq keçmə) və digər maddələrində nəzərdə tutulan əməllərin törədilməsində ittiham olunur.

■ **Emil SALAMOĞLU**, "Yeni Musavat"

Regional asteroid

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

“Yerdən göyə küp düzsələr, bir-birinə bənd etsələr, altıdan birini çəksələr, gəl, onda gupbultuya bax”

(Azərbaycan ata sözü)

Inanılmaz hadisə olub: Bakıda məktəbli çantasından dərslik, qələm-dəftər çıxıb. Zarafat eləmirəm. Xəbər lentində gördüm. Hansısa dayanacaqda yiyəsiz, şübhəli çanta müşahidə edilib. Fövqəladə hallar idarəsinə zəng vurublar, bomba axtarış qrupu, iti-pişiylə birgə, hadisə yerinə gəlmiş, çantayı ələk-vələk etmişlər və köhnə vaxtlarda deyilən kimi, xoşbəxtlikdən, insan tələfatı olmamışdır. Çantadan yalnız dəftər-kitab, elm və təhsilə lazım olan vəsaitlər aşkar edilib götürülmüşdür.

İndi qalır həmin çantayı yolun ortasında tullayıb gedən avara şagirdi tapıb qulağını dartmaq. Əslində qulağını çəke də bilmərik, hazırda bunlar hamısı qadağandır. Doğrusu, indiki müəllim və valideynlərin, o cümlədən hökumətin yerində olmaq istəməzdim. Çox çətinidir. Uşaq qələt edəndə cəzalandıra bilmirlər. Heyf deyildi bizim vaxtlar... Müəllimlər əlimizə qızmış maşa ilə dağ çəkir, belimizə odunla döyür, tabaşirli əskini yedizdirir, yaxşı oxumayanda bəzən üzümüzə tüpürürdülər. Mən 1-ci sinifə gedəndə 25 uşaq idik, son sinifi yalnız 5 nəfər bitirdik. Gözəl günlər idi, Allah Qorbaçovun evini yıxsın.

Yeri gəlmişkən, bayaq ifadəni yazanda ağılıma gəldi, bizdə heç çoxdandır “xoşbəxtlikdən” də kimsə ölmür. Ölə bədbəxtlikdən ölür. Yaxşı olar əlaqədar orqanlar bu məsələ üzərində fikirləşsinlər, yenə xoşbəxtlikdən tələfat olmasın.

Şagirdin yiyəsiz çantasından təhlükəli maddələr çıxması mümkün idi. Ən azı bıçaq ola bilərdi. Bəzi uşaqlar məktəbə mobil cihazları aparmaq üçün köhnə dərslik əldə edir, onun içində vərəqləri cihaz ölçüsündə kəsir və gizli yolla qurğunu sinifə aparırlar. Bunu canlı görmüşəm. Heyrətamiz nəsil yetişir. Fəxr ediləsi uşaqlardır. Sanki həbsxanadan qaçmağa hazırlaşır. Bəziləri NASA-da işləməyə layıqdır. İlon Mask o ağıl və qanacaqla Marsı fəth etməyə hazırlaşsın, dünyada hər şey mümkündür. Hay-küy bəs edir. Bunu dədə-babalarımız çoxdan kəşf ediblər: “Ağıllı fikirləşincə, dəli vurdu çayı keçdi”.

Göyden söz düşmüşkən, deyirlər, yenə təzə bir asteroid peyda olub, 2032-ci ildə planetimizin təpəsinə düşmək ehtimalı varmış (yəni göyden təkə söz düşür). Vaxtaşırı belə daşlar kosmosda fırlanır. Hazırkı daşın ehtimalı 1 faizə yaxın imiş. Bəlkə ehtimal çox olsa, heç qorxmazdıq, çünki qədim xalq inancımıza görə, göyden milyon dəne yaxşı şey tökülsə, biri bizə qismət olmur, cəmi bir dəne pis zad düşsə, mütləq bizə tuş gəlməlidir. Maraqlı inandır. Təklif edirəm AMEA-da bu ehtimal nəzəriyyəsinin tarixi kökləri araşdırılsın.

Sözləşmə, bizdə bir şair bunu çoxdan analiz edib, “Göy üzü daş saxlamaz” misrəsini yazmışdır. Yaxşı olar, ona üçüncü dəfə xalq şairi adı verilsin. Şairlər arasında fərq qoyulmalıdır. Əks halda, vaxtaşırı dava düşür, hansı şair daha çox satqındır, hansı yaltaqdır, hansı ölməliyi və sair kimi poetik-romantik, sentimental-lirik mövzular dartışılır.

Hələlik 2032-ci ilə 7 il qalır. Yaşamaq üçün vaxtımız vardır. Asteroidi layiqincə qarşılamaq tədbirləri üçün də həmcinin. Düşünürəm ki, dövlət büdcəsində asteroidi havada vurmağa vəsaitin ayrılması lazımdır. Bələdiyyədə daşın düşməsi yerləri, asteroidin müasir işıq dirəkləri və skameykalara təchizi, regional asteroid proqramları, meteoritlərin və bolidlərin (bunlar asteroid havaya girəndə qopan hissələridir) dövlət proqramları hazırlanmalı, başına daş düşən şəxslərin ailə üzvləri ünvanlı asteroid proqramlarıyla əhatə edilməlidir.

Vaxt var, deputat Erkin müəllim demişkən, tələsəcək yerimiz yoxdur, lakin görülməsi iş də çoxdur. Hamımızı məsuliyyətli (2 y hərfi ilə) olmağa çağırıram. Çantasını dayanacaqda fırladıb sülənməyə gedən bəzi bur-nufirtli şagirdlərin də məsuliyyət hissi olmalıdır.

ABŞ-in Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin (USAID) Ermənistandakı fəaliyyəti də dayandırılıb. Bu barədə erməni Telegram kanalları məlumat yayıb. Məlumatla görə, qurumun Ermənistan ofisi maliyyədən məhrum olub, bütün proqramlar dondurulub.

Qeyd edək ki, rəsmi Bakı rəhbəri qatı türkofob olan USAID-in Azərbaycanda fəaliyyətinə ehtiyac olmadığını bildirmişdi. ABŞ Hökumətinin Effektivliyi İdarəsinin rəhbəri İlon Mask isə USAID-i bioloji silahların hazırlanmasını maliyyələşdirməkdə ittiham edib.

Bu arada “İrəvank” qəzeti iddia edib ki, Ermənistanın hakim “Vətəndaş sazişi” partiyası, USAID-in ölkədə bağlanması öz maraqları üçün istifadə etməyi planlaşdırır. “Gələn xəbərlərə görə, hakimiyyət USAID tərəfindən maliyyələşdirilən təşkilatların rəhbərlərinə alternativ proqramların maliyyələşdirilməsini təklif edir. Deyilənlərə görə, bu “parlaq ideyanı” Paşinyanın qulağına pıçıldayan onun həyat yoldaşı olub”, - qəzet qeyd edir.

Bəs USAID-in Ermənistanı öz fəaliyyətini dayandırması qonşu ölkəyə hansı nəticələr vəd edir?

“Ekonomiks” Beynəlxalq İqtisadi Araşdırma-lar İctimai Birliyinin sədri, sabiq maliyyə naziri Fikrət Yusifov qəzetimizə bildirdi ki, Tramp hakimiyyət kürsüsünə gəlməzdən öncə dövlətin lüzumsuz xərclərinin aradan qaldırılması məsələləri ilə ciddi məşğul olacağını bəyan etmişdi: “Biz bu gün Trampın verdiyi sözə necə əməl etdiyinin şahidi oluruq. Qanunsuz olaraq ABŞ ərazisində yaşayan miqrantların ölkədən çıxarılması, dövlətin lüzumsuz hesab edilən xərclərinin maliyyələşdirilməsinin dayandırılması kimi addımlar Tramp hakimiyyətinin bu günlər gördüyü Burada yeni formalaşan həkimətdə dövlət xərclərinin həyata keçirəcək bir yeni strukturun yaradılması və bu işin başına Trampın seçki kompaniyasında xüsusi rol oynamış milyarder İlon Maskın qoyulması Ağ Evin yeni sahibinin lüzumsuz dövlət xərclərinin aradan qaldırılmasına çox ciddi kökləndiyindən xəbər verir.

Azərbaycandan fərqli olaraq özünün bir çox problemlərini yardımlar hesabına həll edən Ermənistan üçün bu ciddi zərbədir. USAID 1992-ci ildən bu günə qədər Ermənistanı təxminən 3,3 milyard dollar sərmayə yatır. Hazırda da Agentlik Ermənistanı 22 layihəni maliyyələşdirir. Bir sözlə Trampın bu qərarından ən çox ziyan gören ölkələrdən biri də dilənçi Ermənistan olacaq”.

Siyasi və Hüquqi Araşdırma Mərkəzinin rəhbəri Xəyal Bəşirov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, USAID-lə bağlı ən müxtəlif məlumatlar artıq bir neçə gündür yayılır: “Mən düşünürəm ki, USAID-in fəaliyyətini da-

Ermənistanı USAID zərbəsi - Paşinyan hərəkəti keçdi

Ekspert: “Bu, dilənməyi sevən Ermənistanı ciddi zərbədir”

Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin fəaliyyətinin dayandırılması da bu sıradan olan məsələdir. Tramp hökuməti 3 ay ərzində bu xərclərin nə qədər səmərəli olduğunu müəyyənləşdirmək məqsədilə agentliyin fəaliyyətinin müvəqqəti dayandırıldığını desə də, əslində agentlik öz işini yaxşı anlayır. Tramp bu qəbildən olan xərclərin aradan qaldırılmasında israrlıdır. Odur ki, agentlik artıq iş yerlərini bağlayır və bir növ fəaliyyətinə xitam verir. ABŞ dövlətinin hesabına maliyyələşən bu layihələrdən ən çox fayda götürən ölkələrdən biri də Ermənistanıdır.

Azərbaycandan fərqli olaraq özünün bir çox problemlərini yardımlar hesabına həll edən Ermənistan üçün bu ciddi zərbədir. USAID 1992-ci ildən bu günə qədər Ermənistanı təxminən 3,3 milyard dollar sərmayə yatır. Hazırda da Agentlik Ermənistanı 22 layihəni maliyyələşdirir. Bir sözlə Trampın bu qərarından ən çox ziyan gören ölkələrdən biri də dilənçi Ermənistan olacaq”.

Siyasi və Hüquqi Araşdırma Mərkəzinin rəhbəri Xəyal Bəşirov “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, USAID-lə bağlı ən müxtəlif məlumatlar artıq bir neçə gündür yayılır: “Mən düşünürəm ki, USAID-in fəaliyyətini da-

yandırmaqla bu qurumun qarşısına qoyulmuş məqsədlər istiqamətində ABŞ-in siyasəti də ümumiyyətlə dayandırılır. USAID-in adı beynəlxalq səviyyədə çox ciddi şəkildə ləkələnmişdi. Bu təşkilatın yaradılması zamanı qarşıya qoyulan məqsədlər var idi ki, bu, onun təsis sənədlərində öz əksini tapmışdı. Qlobal böhranların aradan qaldırılmasına dəstək, ikitərəfli sosial-iqtisadi münasibətlərə töhfə, yoxsulluğun aradan qaldırılması kimi xoşməramlı xidmətlər göstərilməli idi. Amma USAID-in tamamilə fərqli fəaliyyəti daha çox qabardı.

Bu gün də məlumat yayılıb ki, Əfqanıstanda USAID-in narkotik istehsalı ilə bağlı fəaliyyətə dəstək verməsi faktları meydana çıxıb. Bütün bu və başqa neqativ fəaliyyətlərə dəstək vermək siyasəti təbii ki, USAID-in dünyada nüfuzuna böyük zərbə vurub. USAID-in fəaliyyəti artıq ABŞ-in özünün xarici siyasətinə ciddi zərər gətirirdi. Ona görə də təşkilatın ya fəaliyyətinin birdəfəlik dayandırılmasının, ya da adının dəyişdirilərək fəaliyyət istiqamətlərinin dəyişdirilməsinin vaxtının çatdığını söyləmək olar”.

Ekspert qeyd etdi ki, bir çox dövlətlər USAID-in fəaliyyətinin ən azı bir müddət üçün fəaliyyə-

yətinin dayandırılmasına sevinəndiyi halda Ermənistan narahatlıq keçirir: “Ermənistan USAID-in vəsaitlərindən faydalanırdı. Ermənistan yardımların, vəsaitlərin nəticə etibarilə kəsəcəyindən narahatdır. Ermənistan hökumətini indin narahat edən odur ki, USAID vasitəsilə aldıkları yardımları bundan sonra necə alacaqlar, ümumiyyətlə, ala biləcəklərmi? Paşinyan ABŞ-a səfərə getdi. Yəqin ki, səfər zamanı bu məsələni də dəqiqləşdirməyə çalışacaq. Şübhəsiz ki, Paşinyan ABŞ rəhbərliyinə Ermənistanın USAID kimi təşkilatların yardımından asılı olduğunu çatdıracaq və USAID-in fəaliyyətinin dayandırılmasının Ermənistanı mənfi nəticələrinin aradan qaldırılması üçün hansı addımların atılacağını öyrənməyə çalışacaq. Çünki Paşinyan bilir ki, yardımların dayanması onsuz da yaxşı vəziyyətdə olmayan Ermənistanın daxilində gərginliyi, sosial narahatlıq daha da dərinləşdirəcək, maliyyə resursları azalan ölkənin idarə olunmasında yeni problemlər meydana gətirəcək. Xarici ianələr və yardımlardan asılı olan ölkədə bu fəsadların meydana gələcəyi şübhəsizdir”.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
 “Yeni Müsavat”

Ermanın üç sabiq prezidenti (Ter-Petrosyan, Köçəryan və Sərkisyan) baş nazir Nikol Paşinyana müraciət edərək, ondan Qarabağ danışıqları ilə bağlı bütün sənədləri yaymağı tələb ediblər. “Biz tələb edirik ki, Qarabağa dair bütün danışıqlar yayımlansın. Qoy, kim hansı işi görüb, açıqlansın”. Az öncə “Azadlıq Radiosu”nun erməni şöbəsi 1990-cı illərdə Azərbaycanla Ermənistan arasında gedən danışıqların bir qismini paylaşmışdı. Danışıqların bözi hissələri ABŞ Dövlət Departamenti tərəfindən “məxfi”likdən çıxarılmışdı. Nikol Paşinyan isə bunun ardından bu ölkənin keçmiş üç prezidentini sərt formada tənqid etməklə yanaşı, həm də onları debata çağırmışdı. Azərbaycanla Ermənistan sülh danışıqlarını davam etdirir. İndiki halda arxiv sənədlərinin yayılması sülh prosesinə, danışıqlara necə təsir edə bilər?

Bu arada Ermənistan xarici işlər nazirinin müavini Paruyr Ovannisyan isə deyib ki, 2025-ci ildə Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh müqaviləsi imzalanırsa, “il ərzində sülh müqaviləsinin imzalanmasını mümkün hesab edirik, buna görə də söylərimizi davam etdiririk. Son zamanlar həm baş nazir, həm də xarici işlər naziri bu proseslərə toxunub. Burada birçə onu təsdiq edə bilərəm ki, həqiqətən də sülh sazişinin yekunlaşdırılmasına çox yaxındır”. Ovannisyan həmçinin qeyd edib ki, delimitasiya prosesinin irəli aparılması üçün də müsbət dinamika var: “Kommunikasiyaların (nəqliyyat yollarının) açılması ilə bağlı yanaşmalarımız da konstruktivdir, bunlar sabit sülhə nail olmaq məqsədi daşıyır”.

“Bilirsiniz ki, ölkəmizin dörd sərhədindən ikisi tamamilə bağlıdır, mən Türkiyə və Azərbaycanla sərhədlərimizdən danışam. Bizim daha iki sərhədimiz var: Gürcüstan və İranla. Təbii ki, bu iki sərhəd bizim üçün çox önəmlidir, əməkdaşlıq edirik, Gürcüstan və İranla yaxşı münasibətlərimiz var, amma Türkiyə və Azərbaycanla münasibətlərimizdə yeni dövr açmaq istəyirik”. Bunu isə Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan Atlantika Şurası çərçivəsində çıxışında deyib. “Son illər biz Azərbaycanla sülh prosesində çox böyük irəliləyiş əldə etmişik. Bilirsiniz ki, hazırda Azərbaycanla sülh müqaviləsi layihəsini müzakirə edirik və biz indi həmin müqavilənin 17 bəndindən 15-i üzrə tam razılığa gəlmişik və hələ də yekun razılığa gəlməli olduğumuz iki bənd qalıb”.

Baş nazir ümid edir ki, bu prosesi mümkün qədər tez başa çatdıracaqlar: “Əlbəttə, biz Azərbaycanla iki-tərəfli formatda işləyirik, lakin davamlı sülhə nail olmaq üçün müvafiq mühitin yaradılmasında beynəlxalq ictimaiyyətin diqqəti və dəstəyi çox faydalı olardı. Türkiyə ilə kifayət qədər fəal dialoqumuz var. Son illərdə Türkiyə prezidenti ilə bir neçə görüş keçirmişəm, Tür-

kiyə prezidentinin andıçmə mərasimində iştirak etməmişəm, biz bu yaxınlarda Nyu-Yorkda BMT Baş Assambleyası çərçivəsində görüşmüşük və birinci mərhələdə sərhədlərimizi üçüncü ölkə vətəndaşları və diplomatik pasport sahibləri üçün açmaqla bağlı

çok konkret razılaşmamız var və ümid edirik ki, bu sazişin ən qısa zamanda həyata keçirilməsinə nail olaçağıq. Biz bu istiqamətdə işləyirik”, - deyərək Paşinyan qeyd edib.

“**Sülh müqaviləsi danışıqlarında razılaşdırılmayan iki bənddən biri Ermənistan və Azərbaycan sərhədində üçüncü qüvvələrin yerləşdirilməsi ilə bağlıdır**”, - Paşinyan vurğulayıb. “Azərbaycan Avropanın mülki müşahidə missiyasına istinad edərək, sərhəddə üçüncü tərəfin qüvvələrinin yerləşdirilməsinə qadağa tətbiq olunmasını təklif edir. Biz Azərbaycanın bu istəyini nəzərə alaraq və öz təklifimizi irəli sürmüşük, bu da həmin bəndin yalnız sərhədin demarkasiya olunmuş hissələrində tətbiqini nəzərdə tutur. Yeni əgər biz bu ərazini demarkasiya etmişiksə, bu o deməkdir ki, orada üçüncü tərəf qüvvəsi olmamalıdır. Beləliklə, biz öz təklifimizi yazılı şəkildə təqdim etmişik və Azərbaycanın cavabını gözləyirik”, - deyərək Paşinyan bildirib.

Onun sözlərinə görə, sülh müqaviləsinin razılaşdırılmayan digər bəndi hüquqi orqanlarda bir-birin-

Paşinyan o sənədləri yaysa... 2025-dən sülh gözləntisi

Eks-prezidentlər baş nazirdən Qarabağ danışıqları ilə bağlı bütün materialları yaymağı tələb ediblər; ÖZÜ isə mühüm mesajlar verdi: indiki dövrdə bu sənədləri açıqlamaq kimlərə sərf edir?

İrəvan sülh müqaviləsinin iki bəndini açıqladı

Ermanın baş naziri Nikol Paşinyan Vaşinqtonda, “Atlantic Council” təşkilatında çıxışı zamanı Ermənistanın münaqişəli məsələlərin müzakirəsini başa çatdırmaq və Azərbaycanla ikitərəfli münasibətlərdə yeni dövr açmaq istədiyini bildirib.

Musavat.com xəbər verir ki, onun sözlərinə görə, Ermənistan sülh müqaviləsinin qalan iki bəndi ilə bağlı Bakıya təkliflərini təqdim edib. Bu məsələlər aşağıdakılardır:

Sərhəddə üçüncü qüvvələrin yerləşdirilməsinə qadağa: Bakı tam qadağa tələb etsə də, İrəvan bunun yalnız delimitasiya edilmiş ərazilərə şamil edilməsini təklif edir.

Beynəlxalq məhkəmələrdə qarşılıqlı iddiaların geri götürülməsi: Paşinyan qeyd edib ki, Ermənistan buna hazırdır, lakin şərt olaraq bu məsələlərin ikitərəfli danışıqlarda da gündəmə gətirilməməsini istəyir.

Ermənistanın baş naziri həmçinin vurğulayıb ki, tərəflər artıq əsas bəndlərdə - o cümlədən SSRİ dövrünün xəritələri əsasında bir-birinin ərazi bütövlüyünün tanınması məsələsində razılığa gəliblər. Onun fikrincə, sülh sazişinin imzalanması yaxınlaşır və bunun üçün yalnız siyasi iradə nümayiş etdirmək qalır.

■ “Yeni Musavat”

dən edilən şikayətlərlə bağlıdır: “Əgər fikir vermisinizsə, bu o deməkdir ki, sülh müqaviləsi layihəsinin bütün vacib məsələləri artıq razılaşdırılıb. Bu layihədə çox dərin və həssas mövzular var idi, lakin bütün bu məsələlərdə artıq razılıq var. Məsələn, Ermənistan və Azərbaycan Sovet Ermənistanı ilə Sovet Azərbaycanı arasında ki sərhədlərə əsaslanaraq bir-birinin ərazi bütövlüyünü tanımağa razılaşdılar. Əgər fikir vermisinizsə, bu o deməkdir ki, biz razılaşmışıq ki, sülh müqaviləsi layihəsində Ermənistan və Azərbaycanın bir-birinə qarşı ərazi iddiası yoxdur və gələcəkdə belə iddialarla çıxış etməyəcəklər. Bu, əslində gələcək sülhün təməli daşdır və ətrafında hər şey razılaşdırılır. Mən bunu niyə deyirəm, çünki bu, sülhün mövcud olduğunu açıq şəkildə göstərir və indi yalnız sülh müqaviləsi layihəsini başa çatdırmaq, imzalamaq və davamlı sülhə nail olmaq üçün siyasi iradə lazımdır”, - Ermənistanın baş naziri bildirib. Sülh yönündə belə nikbin açıqlamaların ardınca keçmişə qayıtmaq nəyi dəyişəcək və da-

nışıqların stenoqramı yayılsa, İrəvanda hansı ajiotaja səbəb ola bilər? Ümumiyyətlə, bu il sülh sənədi imzalanacaq mı və adı nə olacaq - sülh müqaviləsi, çərçivə sənədi, keçid sənədi, yoxsa?

Analitik Elxan Şahinoğlunun fikrincə, Ermənistan sülh müqaviləsi imzalarsa da, imzalamasa da, vaxt qazana bilməyəcək: “Əksinə, Azərbaycanla məsələlərin həlli əvəzinə vaxtın uzadılması Ermənistanın əleyhinə işləyir. Biz Birinci Qarabağ müharibəsindən lazımı dərslər çıxararaq İkinci Qarabağ müharibəsində qələbə qazandıq və bundan sonra 100 dəfə də müharibə olsa, hamısında Ermənistan üzərində qələbə qazanarıq. Paşinyan Azərbaycan və Türkiyə ilə düşmənçiliyin Ermənistanı uçuruma apardığını fərqləndirir. Paşinyan birçə addım ataraq konstitusiyada zəruri dəyişikliklərə getməklə sülh sazişinin imzalanmasını təmin edə bilər. Ancaq onu da unutmamalıyıq ki, Paşinyandan sonra hakimiyyətə revanşistlər gələrsə, onlara yenidən reallıqları anlatmaq məcburiyyətində qala bilərik”.

Milli Cəbhə Partiyasının sədr müavini Ehtiram Mehdiyev hesab edir ki, bu cür “şantaj” ritorikası daha çox daxili auditoriyaya hesablanıb: “Keçmiş liderlər və indiki Ermənistan rəhbərliyi bir-birini ittiham etməklə qarşı tərəfi xalqın gözündən salmağa çalışır. Tərəflər günahı və məsuliyyəti öz üzərindən atmaqla məşğuldur. Bununla erməni ictimaiyyəti şahid olsun ki, əsl müqəssir kimdir. Halbuki Petrosyanın son videoçıxışından tutmuş Xocalı cəlladları Sərkisyan, Köçəryan, ən nəhayət, “Qarabağ Ermənistanıdır və nöqtə” deyən Paşinyana qədər hamısı məsuliyyət daşıyır. Onların hamısı erməni xislətini gizlədə bilməyən düşmənlərdir. Sadəcə, hər birinin dövründə siyasi şərait fərqli olub. Onların heç biri Qarabağdan imtina etməyib. Hamısı işğalçı dövlətin rəhbərləridir. Əgər Paşinyanın imkanı olsaydı, o da qondarma parlamenti Şuşaya köçürəcəkdə. Ona görə də danışıqların sənədlərini yaymaqla nəticə dəyişmir. Ermənistanın əvvəlki və indiki hərbi-siyasi liderləri işğalçı dövlətin başında durublar”.

Partiya funksioneri hesab edir ki, Paşinyan daha absurd mövqedə olub və müharibəyə səbəb yaradıb: “Ondan əvvəl heç bir Ermənistan prezidenti danışıqları dalana dirəyən bəyanat verməmişdi. Ancaq məlum idi ki, güc tətbiq etmədən əraziləri geri qaytarmaq mümkün olmayacaq. İndi isə danışıqlar gedən dövrə aid hansı sənədi yaysalar, yenə haqsız çıxacaqlar. Çünki işğalçıdır. Nə deyəcəklər ki? Hamısının günahı var. Sərkisyan belə etiraf edir ki, ətraf əraziləri tutublar, məqsəd Dağlıq Qarabağa girişi bloklamaq olub. 30 il flora və faunaya, sərvətlərə, əmlaklarımıza, abidələrimizə zərər yetirilib, ən əsası isə əhali etnik təmizləməyə məruz qalıb. İndi nə deyə bilərlər? Sadəcə, bayaq dediyim kimi, günahkar axtarışına çıxıblar və erməni cəmiyyətinə təsir edirlər. Bütün hallarda isə belə müzakirələr sülhü əngəlləyir, ləngidir”. E. Mehdiyev yekun sülh müqaviləsi üçün fürsət olduğunu düşünür və Ermənistanın konstitusiyaya dəyişiklik edəcəyini gözləyir.

■ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Musavat”

Azərbaycan İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu tərəfindən (İKZF) 2025-ci il ərzində ipoteka kreditləşməsi prosesinin davam etdirilməsi məqsədilə müvəkkil banklara ipoteka kreditlərinin, o cümlədən güzəştli ipoteka kreditlərinin verilməsi üçün limitlər ayrılıb. Fondan verilən məlumata görə, adi ipoteka kreditləri üzrə müraciətlərin qəbulu 6 fevral saat 10:00-dan, güzəştli ipoteka kreditləri üzrə müraciətlər isə 7 fevral 10:00-dan etibarən qəbul ediləcək. Müraciətlərin qəbulu "Elektron ipoteka və kredit zəmanət" sistemi (www.e-gov.az) üzərindən SİMA Token (Elektron İmza) və ya Asan İmza vasitəsilə həyata keçiriləcək.

Azərbaycanda ev sahibi olmaq istəyənlərin ən yaralı yeri ipoteka kreditləridir. Çünki mənzillərin artan qiymətləri ilə insanlar nağd şəkildə pul ödəyib ev sahibi ola bilmirlər. İpoteka isə onlara bu imkanı yaradır. Son illərdə ölkədə mənzil satışlarının xeyli hissəsi ipoteka kreditləşməsi ilə reallaşdırılır. Xüsusilə də sosial ipotekaya maraq böyükdür. Əsas gözləntilərdən biri də sosial ipoteka kreditlərinin məbləğinin artırılması ilə bağlıdır. Digər gözlənti dövlət vəsaitləri hesabına verilən adi ipoteka, həmçinin bankların öz vəsaitləri ilə verilən ipoteka kreditləri üzrə faizlərin aşağı salınmasıdır. İKZF vəsaitləri ilə verilən adi ipoteka kreditlərinin faiz dərəcəsi 8-dir, bankların öz vəsaitləri ilə verilən kreditlərin isə 10-12 faiz ətrafında dəyişir. Bundan əlavə, güzəştli şərtlərlə verilən ipoteka kreditlərinin maksimum məbləği kimi təyin olunan 100 min manat sürətlə bahalaşan mənzil qiymətləri fonunda normal mənzil əldə olunmasına imkan yaratmışdır.

İKZF-dən verilən məlumata görə, 2024-cü ildə fondun vəsaiti hesabına müvəkkil banklar tərəfindən 439,8 milyon manat həcmində 4685 ipoteka krediti verilib. Bunun 357,7 milyon manat məbləğində 3609-u adi ipoteka krediti, 82,1 milyon manat məbləğində 1076-sı isə güzəştli ipoteka krediti olub. Ümumilikdə, 2006-2024-cü illərdə fondun vəsaiti hesabına verilən ipoteka kreditlərinin həcmi 3,31 milyard manatı keçib ki, bu da 52 530-dan çox ailənin öz mənzil şəraitini yaxşılaşdırmasına imkan verib.

Fond bildirir ki, onun vəsaiti hesabına verilən ipoteka kreditlərindən faydalananların 67 faizini gənclər və gənc ailələr təşkil edib. Kreditlərin cəmi 22 faizə yaxını regionların payına düşüb: "Dövr ərzində ipoteka bazarında müvəkkil banklar

Bu gündən ipoteka ilə ev ala bilərsiniz - şərtlər, çətinliklər...

arasında rəqabət mühitinin gücləndirilməsi təmin edilib, ipoteka kreditləri üzrə maksimal faiz dərəcəsinin illik 8 faiz müəyyən olunmasına baxmayaraq, bir sıra banklar tərəfindən daha aşağı faiz dərəcələri (6-7 faiz) ipoteka kreditlərinin verilməsi davam etdirilib. Nəticədə, 2024-cü ildə adi ipoteka kreditləri üzrə orta illik faiz dərəcəsi 7,4 faiz təşkil edib.

Eyni zamanda ötən il ərzində şəxsi yığımları az olan əhaliyə daha aşağı illik ödəniş məbləği ilə ipoteka krediti vasitəsilə yaşayış sahəsi almağa şəraitin yaradılmasını təmin etmək məqsədilə tətbiq edilən zəmanət mexanizmində həm qiymətləndirmə standartlarının yumşaldılması, həm də zəmanət tariflərinin əhəmiyyətli dərəcədə azaldılması nəticəsində verilmiş zəmanətli ipoteka kreditlərinin həcmində 2023-cü ilə müqayisədə 2 dəfəyədək artım qeydə alınıb. Belə ki, ötən il ərzində 275 sayda 28,3 milyon manat həcmində (2023-cü ildə 147 sayda 14,3 milyon manat həcmində) zəmanətli ipoteka krediti rəsmiləşdirilib".

Ötən ilin oktyabrında Prezident İlham Əliyevin fərmanı ilə İKZF-nin nizamnamə kapitalı 87.7 milyon manat artırılaraq 1 milyard 68 milyon manata çatdırılıb. Qeyd edək ki, hər il fondun nizamnamə kapitalı güzəştli ipoteka kreditləri üçün dövlət büdcəsindən

quruma ayrılan vəsaitlər hesabına artırılır. Cari ildə güzəştli ipoteka kreditlərinin verilməsi üçün İKZF-nin nizamnamə kapitalı 100 milyon manat artırılacaq. Bu barədə məlumatı ötən ilin noyabrında Milli Məclisdəki büdcə müzakirələri zamanı sabiq maliyyə naziri Samir Şərifov açıqlayıb.

İqtisadçı-alim, Milli Məclisin üzvü Vüqar Bayramovun sözlərinə görə, sosial ipotekanın maliyyələşməsinə hər il vəsait ayrılır: "Praktik olaraq, hər maliyyə ilində güzəştli ipoteka kreditlərinin verilməsi üçün ayrılmalara olur və həmin ilin payızında vəsait nizamnamə kapitalına əlavə olunur. Qeyd edək ki, güzəştli kreditlər maksimum məbləğ 100 min manat olmaqla 4 faizlə 30 il müddətinə təklif olunur. Bununla yanaşı, bu il yanvarın 21-də fond 100 milyon manatlıq istiqraz emissiya edib. Bu vəsait adi ipoteka kreditlərinin verilməsi üçün istifadə olunur. Ötən il də fondun vəsaiti hesabına müvəkkil banklar tərəfindən 439,8 milyon manat həcmində 4685 ipoteka krediti, o cümlədən 357,7 milyon manat məbləğində 3609 adi ipoteka krediti və 82,1 milyon manat məbləğində 1076 güzəştli ipoteka krediti verilib. 2025-ci ildə dövlət büdcəsindən fonda ayrılan vəsaitin həcmi 2024-cü ilə müqayisədə 87.7 milyon manatdan artırılaraq 100 milyon manata çatdırıldıqı

üçün bu il daha çox vətəndaşımızın ipoteka kreditlərindən yararlanacağı gözlənilir. Bu o deməkdir ki, 2025-ci ildə 5 minə yaxın vətəndaşımız ipoteka hesabına mənzil sahibi ola biləcək".

Onu da qeyd edək ki, İKZF-nin elektron sistemi ilə sosial ipotekaya müraciət edənlərin sayı ildən-ilə artır. Bu, həm də müraciət sistemindən narazılıqların artmasına rəvac verir. Əksər vətəndaşlar müraciət sistemi açılarda Kapitalbank, ABB kimi böyük bankların qəbulu açıq banklar siyahısında görə bilmədiklərindən şikayət edirlər. Bundan əlavə, siyahıda olan banklara göndərilən müraciətə 3-4 dəqiqədən sonra 5-6 min manat kredit təklifi ilə cavab gəlir ki, bu məbləğlə mənzil əldə olunması qeyri-mümkündür. İstifadəçi həmin banka imtina verib, yenisinə müraciət etmək istədikdə isə artıq bütün limitlərin dolduğunu görür.

Sosial ipoteka ilə bağlı daha bir narahatedici məqam ayrılan vəsaitlərin 80 faizdən çoxunun MİDA mənzillərinə sərf olunmasıdır. Bu, öz iş yerinə yaxın, yaşayış üçün uyğunlaşdığı ərazilərdə ev almaq istəyən vətəndaşların seçim imkanlarını sıfıra endirir. Digər tərəfdən, MİDA-nın inşa etdiyi mənzillər ölçü və digər xüsusiyyətlərinə görə vətəndaşların çoxunu qane etmir. Üstəlik, agentlikdə

güzəştli mənzil almaq üçün yaradılan elektron müraciət sisteminin işi ciddi problemlərlə müşayiət olunur.

İqtisadçı-ekspert Rəşad Həsənovun "Yeni Müsavat"a dediyinə görə, sosial ipoteka üçün elektron müraciət mexanizmindən narazılıqlar təbiidir:

"Elektron müraciət sistemində qədərki mexanizmdən narazılıqlar daha çox idi. Bu sistem prosesə xeyli şəffaflıq gətirdi. Mövcud texniki problemlərin elektron hökumət portalı təkmilləşdikcə tələb olunan məlumat sayı azaldıqca aradan qalxacağını düşünürəm. Banklara ayrılan limitlər məsələsində də narazılıqlar var. Əvvəllər İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu banklar üçün limitlərin ayrılması tarixini açıqlamırdı. Banklar əvvəlcədən ipoteka kreditlərini verir, sonra limitlər ayrıldıqda həmin öz vəsaitləri hesabına verdikləri kreditləri dövlət vəsaitinə keçirirdilər. Nəticədə ayrılan vəsaitlərin mühüm bir hissəsi dövrüyyədən çıxmış olurdu. Üç ildir fond limit ayrılması tarixini əvvəlcədən elan edir, insanlar, banklar həmin tarixləri gözləyirlər. İndiki halda elektron müraciət sistemində yalnız bu və ya digər bankların əməkdaşları hansısa şəxslərlə razılaşmalar şəraitində ayrılan vəsaitləri bloklayırlar. Düşünürəm ki, belə hallar kütləvi deyil. Elektron müraciət sistemi şəffaflaşma istiqamətində mühüm addımdır, ona müraciətlərin artması, həmçinin banklarda müəyyən sövdələşmələrin olması bir neçə mühüm amillə bağlıdır. Əvvəla, ipoteka, xüsusilə sosial ipoteka krediti ilə mənzil almaq istəyənlərin sayı artıb. Bu artımla sosial ipoteka üçün ayrılan vəsaitlərin məbləğindəki artım mütənasib deyil. Ona görə də sosial ipoteka üçün daha çox vəsaitin ayrılması zəruridir. Bu il müəyyən artım gözlənilir, amma bunun daha çox olması lazımdır. Dövlət vəsaitləri hesabına mənzil təminatı mexanizmlərində təkmilləşdirmələr aparılmalıdır. İlk növbədə belə mexa-

nizmdən yalnız mənzili olmayan vətəndaşların yararlanması üçün filtr tətbiq olunmalıdır. Çünki bu proqramların məqsədi daşınmaz əmlak bazarında aktivliyi artırmaq yox, sosial baxımdan təminatı aşağı olan şəxslərin evlə təmin olunması olmalıdır. İkincisi, gəliri müəyyən həddən yüksək olan şəxslərə belə sosial layihələrdən bəhrələnmək qadağan olunmalıdır. Elə şəxslər var ki, yüksək əməkhaqqı olan iş yerlərində çalışırlar, yaxud başqa mənbələrdən yüksək gəlir əldə edirlər. Belə şəxslər hətta sosial ipoteka almaq hüququ qanunda təsbit edilən qrupa aid olsalar belə, onlara yalnız adi ipotekaya çıxış imkanı verilməlidir. Yalnız belə filtrlər tətbiq etməklə sosial ipotekadan həqiqətən mənzilə ehtiyacı olan insanların yararlanmasını təmin etmək mümkündür".

Ekspertə görə, ipoteka kreditləri üçün ayrılmış vəsaitləri bir qurumun, yaxud şirkətin tikdiyi evlərə yönəltmək haqqı şərtlər formalaşdırır: "Bu, daşınmaz əmlak bazasında da qiymətlərin yüksəlməsinə təsir edir. Belə halların aradan qaldırılması, sosial, həmçinin dövlət vəsaiti hesabına adi ipotekaya əlçatanlığın artırılması son dərəcə vacibdir. Çünki bu gün elə adam var ki, dövlət vəsaitləri hesabına 5-6 mənzil əldə edərək onları kirayəyə verməklə böyük qazanc əldə edir. Həqiqətən evə ehtiyacı olan vətəndaşlar isə mexanizmdən faydalana bilmirlər. Düşünürəm ki, dövlət ipotekası ilə bağlı digər məsələ verilən kreditlərə görə bütün məsuliyyətin bankların üzərinə qoyulmasıdır. Bu, bankları risklərdən yayınmaq üçün kreditləri yalnız yüksək gəliri olan şəxslərə verməyə vadar edir. Nəticədə, gəliri az olan vətəndaşlar kənarda qalır ki, bu da dövlətin prosesdə iştirakının fəlsəfəsinə ziddir".

“Əgər bu, sülhə nail olmağın yeganə yoludursa, o zaman Rusiya Prezidenti Vladimir Putinlə danışıqlar masası arxasına oturmağa hazıram”. “Yeni Müsavat” xəbər verir ki, bu sözləri Ukrayna Prezidenti Vladimir Zelenski britaniyalı jurnalist Pirs Morqana müsahibəsində deyib.

Zelenski Putinlə masaya oturmağa razılaşdı, qalır tarix və yer...

Ukrayna lideri rusiyalı həmkarı ilə danışıqları qadağan etsə də, sülh naminə bunu pozmağa hazırdır; **Qabil Hüseynli**: “Rusiya Donbas əməliyyatını başa vura bilmədi”

“Əgər bu, yeganə konfirasiyadırsa, o zaman ukraynalılar üçün sülh əldə etmək və insanları itirməmək naminə biz buna gedəcəyik”, - deyə Zelenski bildirib. O əlavə edib ki, Kreml rəhbəri ilə şəxsi əlaqə bu halda heç bir əhəmiyyət kəsb etmir: “Onu düşmən hesab edirəm və düşünürəm ki, o da məni düşmən sayır”. “ABŞ Ukraynadakı müharibədən milyardlarla gəlir və əvəzsiz döyüş təcrübəsi əldə edib”. Bunu da Ukrayna Prezidenti müsahibəsində deyib. Onun sözlərinə görə, Amerika şirkətləri Rusiyanın Ukraynada apardığı genişmiqyaslı müharibənin yaratdığı böyük tələbat səbəbindən son 50 ildə ən yüksək qiymətə silah müqavilələri bağlayıblar: “Bütün Avropa ölkələrinin buna tələbatı var. İnsanlar qorxurlar. Bu, nəhəng pullardır. Amerika şirkətləri hətta lisenziyalardan da milyonlar qazanıblar, çünki onların Avropada ofisləri var. Ona görə də bu, milyardlarla gəlir deməkdir”.

Bundan əlavə, dövlət başçısı Ukraynada inkişaf etdirilən texnologiyaların Qərb ölkələrinin istifadəsinə verildiyini vurğulayıb.

Onun dediyinə görə, xüsusilə Birləşmiş Ştatlar müasir genişmiqyaslı quru müharibəsində təcrübə qazanıb. Özü də təkcə kəşfiyyat məlumatlarından deyil, həm də Amerika silahlarından istifadə edən hərbiçilərin təcrübəsindən yararlanıb: “Hansı Amerika silahla-

yişdiyi müşahidə olunur. Əvvəla, Putinlə dialoqa hazır olduğunu bildirir. Halbuki Rusiyanın gələcək prezidenti ilə danışıacağını demişdi və imzaladığı fərmana əsasən, Moskva ilə dialoqa veto qoyulub. İndi isə məlum olur ki, sülh naminə tet-a-tet görüşə razıdır.

təyir və anlayır ki, bütün Donbası götürmək üçün onlar illər lazımdır. Ona görə də qələbə yoxdur və elan edilə bilməz. Əgər rusların resursları və potensialı qalıbsa, gərək hərbi əməliyyatları davam etdirlərsinlər. Ancaq biz yorğunluq müşahidə edirik”.

Q.Hüseynli **Ukraynanın da müharibədən yorulduğunu düşünür**: “Təbii ki, işğala məruz qalan, hər gün itkiləri olan, şəhərləri bombalanan bir ölkənin və xalqın dinc həyata qayıtmağa ehtiyacı var. Ən azından yeni qurbanlar olmayacaq. Amma ukraynalılar böyük qəhrəmanlıq nümayiş etdirdilər, rus ordusu haqda mifləri dağıtdılar, döyüşməkdən çəkinmədilər. Ümumiyyətlə, Ukrayna xalqı və dövləti işğal qarşısında məğrur dayandı. Sadəcə, kollektiv Qərb dəstəyi xəsisliklə verdi, yubanmalar, logistikada gecikmələr, hücum silahlarının çox sonradan tədarükü, əks-hücum əməliyyatları və Rusiyanın dərinliklərinin vurulması ilə bağlı qərarlar lazımi anda olmadı. Bu da rusların bəzi ərazilərdə irəliləyişinə gətirib çıxardı. Bütün hallarda, Rusiya strateji olaraq məğlubludur və torpaqları işğalda saxlaması ilə münafişə yekunlaşmayacaq. Ukrayna istədiyi zaman həmin ərazilərini geri qaytarmaq üçün əməliyyatlara başlaya bilər. Yəni atəşkəsə əməl olunmayacaq. Bu da Ukraynanın legitim hüququdur ki, əraziləri uğrunda mübarizəni davam etdirləsin. Rusiya isə o regionlara insanları köçürə bilməyəcək. Ona görə də Putinlə Zelenskinin masada oturmaması mümkündür, lakin münafişə bitməyəcək. Tərəflər arasında mümkün görüş yerinə gəldikdə isə Qərb mediasında Səudiyyə Ərəbistanı, Birləşmiş Ərəb Əmirliyinin adları çəkilir, amma mən bura ev sahibi kimi Türkiyəni də versiya olaraq əlavə edərdim”.

□ **Emil SALAMOĞLU**,
“Yeni Müsavat”

Avropa Putin üçün xüsusi tribunal yaradır
Avropa Şurası Ukraynaya qarşı təcavüz cinayəti üzrə Xüsusi Tribunalın yaradılmasının hüquqi əsasları barədə razılığa gəlib.

Modern.az xəbər verir ki, bu barədə BBC-nin rus xidməti məlumat yayıb.

Əgər tribunal yaradılsa, o, Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinə müstəqil olacaq.

Təcavüz cinayəti başqa bir dövlətə qarşı müharibənin başlamasından ibarət olan beynəlxalq cinayətlərin ayrıca kateqoriyasıdır. Təcavüz cinayəti yalnız hücum qərarı verən ölkənin ən yüksək rəhbərliyinə aid edilə bilər.

Beləliklə, tribunalın yaradılması barədə qərar qəbul edilərsə, onun işi ilk növbədə Vladimir Putinə aid olacaq.

Avropa İttifaqının xarici siyasəti üzrə ali nümayəndəsi Kaja Kallas deyib ki, o, Putinin Ukraynaya hücum və onun suverenliyini pozmaq qərarı ilə təcavüz cinayəti törətdiyinə şübhə etmir.

Avropa Komissiyasının sədri Ursula fon der Leyen də Rusiyanın hərəkətlərinin beynəlxalq hüququn kobud şəkildə pozulması olduğunu vurğulayıb: “Rusiya BMT Nizamnaməsini pozaraq, Ukraynanın sərhədlərindən tanklarla keçməyə qərar verəndə ən ağır cinayətlərdən birini - təcavüz cinayətini törətdi. İndi Ukrayna üçün ədalət gəlir”.

Türkiyənin Suriyadan gözləntisi nədir? - Hakan Fidanın açıqlaması

Türkiyənin Suriyadan gözləntisi bu ölkədə ona qarşı təhdidlərin olmamasıdır.

APA-nın İstanbul müxbirinin verdiyi xəbərə görə, bu barədə Türkiyə XİN rəhbəri Hakan Fidan “Anadolu” agentliyinə müsahibəsində deyib.

O, Suriyanın yeni lideri Əhməd Şaranın Türkiyənin PKK/YPG məsələsində tələblərinə müsbət yanaşdığını bildirərək, bu terror təşkilatlarının ABŞ-ın dəstəyi ilə mövcudluğunun davam edildiyini qeyd edib.

H.Fidan həmçinin İŞİD-lə mübarizədə Türkiyə, İraq, Suriya və İordaniya arasında ortaq mexanizmlərin yaradılmasına yönəlməli addımlar atılacağını açıqlayıb.

Moskva Ukraynanı NATO-ya cəlb etməyin səhv olması ilə bağlı Trampın sözlərini alqışlayır

ABŞ Prezidenti Donald Trampın Ukraynanı NATO-ya cəlb etmək səhvi ilə bağlı sözlərini alqışlayırıq.

APA-nın Moskva müxbiri xəbər verir ki, bunu Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrov deyib.

“Moskva Trampın Ukraynanı NATO-ya cəlb etmək səhvi ilə bağlı sözlərini alqışlayır. Bu sözləri ilk dəfə Qərb lideri, təkcə Qərb lideri deyil, ABŞ-ın, deməli, bütün Qərb dünyasının lideri deyib”, - Rusiya XİN başçısı vurğulayıb.

ABŞ Beynəlxalq İnkişaf Agentliyi (USAID) ehtiyacı olan ölkələrə humanitar yardım göstərmək, eləcə də bu bəhanə ilə Vaşinqtonun bütün dünyada geosiyasi problemlərini həll etmək üçün yaradılan Amerika hökumətinin aparıcı qurumu prezident Donald Tramp administrasiyası tərəfindən fəaliyyətinin təftişi ilə üzləşib.

Ağ Evin yeni rəhbəri 90 gün ərzində bütün xarici layihələri dondurduğu üçün artıq USAID-in veb-saytı işləmir. Agentliyin Vaşinqtondakı mənzil-qərargahında Tramp tərəfindən yeni yaradılmış Hökumət Səmərliliyi Departamentinin (DOGE) müfəttişləri daxili sənədləri nəzərdən keçiriblər və çox sayda pozuntular aşkar ediblər.

USAID-in yüksək rütbəli məmurları bunun qarşısını almağa çalışsa da, uğursuzluğa düşər olublar və buna görə də dərhal "inzibati məzuniyyətə" göndəriliblər. Mindən çox digər agentlik işçisi və podratçısı bir həftədən artıqdır ki, oxşar vəziyyətdədir və rəsmi e-poçt hesablarına daxil ola bilmir. Görünür, abbreviaturası ingilis dilindən hərfi mənada "ABŞ yardımı" kimi tərcümə olunan USAID-in özünün köməyə ehtiyacı var.

Donald Tramp hakimiyyətə gələndən bəri keçmiş prezident Co Bayden tərəfindən təsdiqlənən 2025-ci il üçün illik büdcəsi 42 milyard ABŞ dolları olan bu qurumun bütün qeyri-şəffaf fəaliyyəti yeni administrasiya tərəfindən başlatılan federal hökumət islahatının bir hissəsi kimi xüsusi diqqət obyektinə çevrilib.

Korrupsiya, şəxsi maraqlar, LGBT

Capitol Hill-də USAID-daxilindəki korrupsiya faktları məlumdur. Təxminən 35 000 insanın yaşadığı 5 kv.km ərazidə yardım adı altında ayrılan vəsaitlərin çox hissəsinin "cibə" getdiyini hamı bilir. Məsələn, ABŞ-in Əfqanıstanın yenidən qurulması üzrə baş müfəttişi Con Sopko mütəmadi olaraq buna işarə edib. Onun Amerika qanunvericilərinə verdiyi hesabatlarda Əfqanıstanın bərpası üçün ayrılmış Amerika vergi

"ABŞ yardımı"na kömək lazımdır: pul paylayan qurumun təməlindəki korrupsiya

ödəyicilərinin vəsaitlərinin geri qaytarılması və mənimənilməsi halları öz əksini tapıb.

Belə ki, Əfqanıstanın Bədəxşan və Xost əyalətlərində qadınların statusunun yaxşılaşdırılması üçün həyata keçirilən layihədə bürokratlar tərəfindən mənimənilən vəsaitlərin payı "90-95 faizə çatıb". Bu cür sövdələşmələr üçün istifadə edilən sxem dünya qədər köhnədir: USAID öz podratçıları və subpodratçıları vasitəsilə bu və ya digər humanitar layihə üçün vəsaitləri onun maya dəyərini qəsdən şişirtmiş tərəfdarlarına köçürüb. Vəsait ABŞ büdcəsindən ödənildikdən sonra "Delta" vasitəsilə Vaşinqtona qayıdıb.

Digər tərəfdən, Demokratların bəh-bəhlə təbliğat etdiyi LGBT siyasətində də qəşəng pul varmış. Məsələn, Serbiyada iş yerində və biznes icma-

sında müxtəlifliyi və inklüzivliyi təşviq etmək, Kolumbiyada transseksual operanın, Peruda transgender komiks kitabının və Qvatemalada cinsin dəyişdirilməsi və LGBT fəallığının yaradılması üçün milyonlarla vəsait ayrılıb.

Gizli əməliyyatlar

USAID-in kəşfiyyatla əlaqələrinin olması dəfələrlə ifşa olunub. Təşkilatın çatırı altında çalışan Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsinin əməkdaşları son onilliklərdə Latın Amerikasında baş verən bütün çevrilişlərdə və ya çevriliş cəhdlərində müxalifət liderləri üçün müvafiq təlimlər, onların maliyyələşdirilməsi, siyasi, ideoloji və texniki dəstəyi təmin etməklə iştirak ediblər.

Eyni zamanda agentlik kritik vəziyyətdə müxalifətə silahlı dəstək üçün nəzərdə tutulmuş agentləri cəlb edən təhlükəsiz-

lik qüvvələrinin "modernləşdirilməsi və reabilitasiyası" istiqamətində iş aparıb.

Təxribat əməliyyatları Kəçid Təşəbbüsləri Ofisi vasitəsilə maliyyələşdirilib. 2009-cu ildə Konqresin hesabatında qeyd olunub ki, ofisin işi çox vaxt diplomatik problemlər yaradan siyasi nəticələrə gətirib çıxarıb.

2013-cü ildə Boliviya ölkənin daxili işlərinə qarışmasını əsas götürərək agentliklə əməkdaşlığı dayandırıb. 2014-cü ildə USAID-in Kubadakı fəaliyyəti ətrafında qalmaqal yaranıb. Bu şöbənin əməkdaşları ölkədəki hakimiyyətin nüfuzunu sarsıtmaq üçün rep ifaçılarını işə cəlb etməklə məşğul olublar və həmçinin müxalifətin təbliğatını aparmaq üçün Venesuela və Perudan olan tələbələrə Kuba universitetlərinə göndəriblər.

Suriyada fəaliyyət göstərən "Ağ dəbilqəli" təşkilatı isə "humanitar fəaliyyətlə" məşğul olub. Məlum olub ki, bu təşkilat 2000-ci ilədək USAID başda olmaqla, ABŞ-in müxtəlif fondlarından 150 milyon dollar həcmində maliyyə alıb. Təşkilatın üzvləri Suriyada üsyançılara təlim keçib, təxribat törətməyin texnologiyalarını öyrədib.

Odur ki, son illər ərzində USAID Belarus, Rusiya, Türkmənistan, Zimbabve, Venesuela, Boliviya, Konqo və digər ölkələrdən çıxarılıb.

MDB

Gürcüstan parlamentinin sədri Şalva Papuaşvili bəyan edib ki, USAID ölkədəki seçki-

rupsiya üçün münbit şərait yararıb. Çünki bombanın uçduğu göyden yerə düşən dolları qorxudan heç kim saymaz.

Təşkilatın 2024-cü il 1 iyul tarixindən Azərbaycanda fəaliyyət göstərməsi də-yurə mümkün deyil. Məlum olub ki, Vaşinqton öz istəyini diktə edərək Azərbaycana qəbul etdirmək istəyib və ölkəmizin heç bir legitim maraqlarını nəzərə almaq istəməyib. Buna görə də Bakı təşkilatla bağlı sazişin bir daha uzadılmaması barədə qərar qəbul edib.

USAID Ermənistanda 1992-ci ildə fəaliyyətə başlayıb və 2005-ci ilə qədər yalnız humanitar yardımlar göstərüb. Agentlik 2013-cü ildə dövlətə

birbaşa əməkdaşlığa keçib. Ermənistanda media və təhsil proqramlarının hazırlanması ilə məşğul olan bir çox KİV və QHT Dövlət Departamentindən layihələr üçün vəsait alıb. Odur ki, təşkilatın bağlanması İrəvanı xəlsiz qoyacaq.

Bütün hallarda baş verən son hadisələr onu göstərir ki, Respublikaçıların ciddi qəbul etdiyi USAID-in taleyi həqiqətdən də ipdən asılıdır. Illərdə agentlik tərəfindən maliyyələşdirilən və nəzarət altında olan QHT-lər şəbəkəsi keçmiş səxavət gözləməməlidir. USAID-in bu və ya digər formada sağ qalması məsələsi Poto-mak sahillərində gedən siyasi mübarizədə həll olunacaq. Mübarizə "qlobal Amerika humanitar yardımı" üçün deyil, onun üçün ayrılmış çox milyardlıq resurslara nəzarət üçün gedir.

□ **İlkin NƏCƏF**

Ağ Ev USAID-in xərclər siyahısını açıqladı - şok faktlar

Ağ Ev ABŞ-in Beynəlxalq İnkişaf Agentliyi (USAID) tərəfindən maliyyələşdirilən bəzi layihələrin siyahısını dərc edib. Siyahıda müxtəlif ölkələrdə həyata keçirilən mübahisəli xərclər diqqət cəlb.

Musavat.com xəbər verir ki, USAID-in maliyyələşdirdiyi layihələr arasında aşağıdakılar var:

Əfqanıstanda heroin istehsalında istifadə olunan suvarma kanallarının yaradılması və gübrə alınması; "Əl-Qaidə" üzvləri üçün 100 min porsiya yemək təmin edilməsi;

Kolumbiyada "transgender opera" layihəsi;

Peruda "transgender komikslərin" hazırlanması; İrlandiyada LGBTİ mövzulu muzikalın maliyyələşdirilməsi;

Serbiyada "iş yerlərində bərabərliyin və inklüzivliyin təşviqi" üçün 1,5 milyon dollar ayrılması;

Vyetnamda elektromobilin inkişafı üçün 2,5 milyon dollar vəsait xərclənməsi;

Qvatemalada cinsiyət dəyişikliyi və "LGBTİ aktivizmi" üçün 2 milyon dollar maliyyə dəstəyi;

Misirdə turizmin inkişafına 6 milyon dollar ayrılması;

İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə fərdiləşdirilmiş kontraseptivlərə maliyyə dəstəyi.

Açıqlanan bu xərclər ABŞ ictimaiyyətində və beynəlxalq mediada geniş müzakirələrə səbəb olub.

USAID-dən bu layihələrin məqsəd və effektivliyi ilə bağlı rəsmi açıqlama gözlənilir.

USAID bütün əməkdaşlarını inzibati qaydada məzuniyyətə göndərir

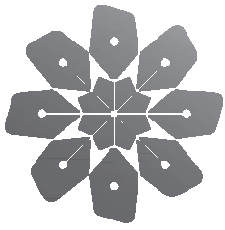
"USAID fevralın 8-dən etibarən bütün ölkələrdəki ofislərində çalışan əməkdaşlarını inzibati qaydada məzuniyyətə göndərəcək".

APA xəbər verir ki, bu barədə məlumat təşkilatın deaktiv edilmiş internet saytında paylaşıb.

Qeyd edilib ki, yalnız təşkilatın fəaliyyəti üçün kritik cəhətdən zəruri funksiyaları yerinə yetirən əməkdaşlar, xüsusi proqramların icrasına cavabdeh şəxslər və rəhbərlik işini davam etdirəcək.

Rəsmi açıqlamada həmçinin USAID-in digər ölkələrdəki əməkdaşlarının 30 gün ərzində bu təşkilatın hesabına ABŞ-a qayıtması təmin ediləcək və bu zaman onların qarşılaşa biləcəyi çətinliklər, eləcə də tibbi, təhsil və digər zəruri ehtiyacları nəzərə alınacaq.

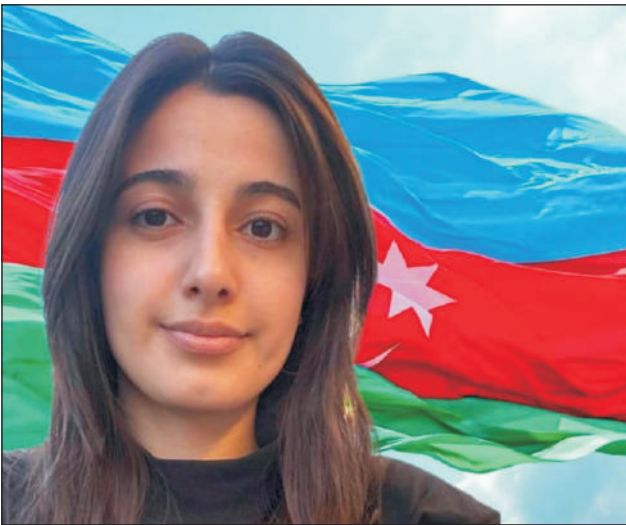
Qurum həmçinin, zərurət yarandığı halda yenilənmiş məlumatların bütün əməkdaşlara göndəriləcəyini də bəyan edib.

**Azərbaycan
Respublikasının
Mədlanın İnkişafı
Agentliyi**

Gənc nəslin milli mənlək şüurunun inkişaf etdirilməsi və vətənpərvərlik hisslərinin tərbiyəsi

Bu yaxınlarda Milli Məclisin Gənclər və idman komitəsinin "Azərbaycan Respublikasının Gənclər Fondunun 2024-cü ildə fəaliyyəti haqqında hesabat"ının müzakirəsi zamanı deputat Naqif Həmzəyev regionlarda QHT-in, xüsusilə gənclər sektoru ilə çalışan təşkilatların sayında azalma olduğuna diqqət çəkib. Deputat bildirib ki, QHT-in əksəriyyəti Bakı şəhərinə toplaşmış, ya da Bakıtrafi ərazidədir.

"Vaxtilə Gəncədə 50 gənclər təşkilatının adını çəkərdim, indi bu say 4-5-dir. Vaxtilə region gənclər təşkilatlarına fond tərəfindən qrantlar verilir. Bu ənənəni yenidən bərpa etməliyik. Bakıdakı QHT-lər bütün qrantları udurlar. Region gəncləri zəifləyir, kənarda qalırlar", - millət vəkili qeyd edib.

Deputat hesab edir ki, yalnız eyni QHT-lər beynəlxalq layihələri udmamalıdır: "Beynəlxalq layihə həyata keçirməyən QHT-lərə də şans verilməlidir. Bizə də ən çox irad hər dəfə eyni QHT-lərin xaricə göndərilməsi ilə bağlıdır. İd-

man sahəsində müəyyən irəliləyişlər olsa da, gənclər sahəsində bir sıra nöqsanlar var. Gənclər Fondu tərəfindən idman sahəsində də qrantlar verilir".

Azərbaycan Milli İstiqlal Partiyasının (AMİP) Gənclər Təşkilatının sədr müavini Nəzrin Abbaslı "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, problemi iki istiqamətdə müzakirə etmək olar. Onun fikrincə, birinci istiqamət gənclər təşkilatlarının regionlarda azalması, ikinci istiqamət bunun kökündə dayanan mühüm amillərin üzə çıxarılmasıdır: "Gənclər təşkilatlarının bölgələrdə azalmasının

Milli şüur, vətənpərvərlik

YENİ ÜSAVAT
N 22 (8632) 6 fevral 2025

"Gənclər üçün qrant layihələrinin artırılması çox vacibdir"

Nəzrin Abbaslı: "Bölgələrdə gənclər təşkilatlarının azalmasının əsas səbəbləri..."

əsas səbəblərindən biri miqrasiya ilə bağlıdır. Son illər gənclərin iri şəhərlərə axını təkbolunmaz faktlar sırasındadır. Təəssüf ki, regionlarda iş qurub az-çox uğur qazanan, dolanışığı yaxşı olan insanların, xüsusilə gənclərin Bakıya üz tutması günümüzün acı reallığıdır. Nəticədə bölgələr boşalır. İnsanların bölgələrə üz tutması, Bakıya axının qarşısını alması üçün ciddi iqtisadi və hüquqi islahatlar aparılmalı, vergi sahəsində böyük dəyişikliklər, güzəştlər nəzərdə tutulmalı, stimullaşdırıcı addımlar atılmalıdır. Əks halda, insanların paytaxta axını davam edəcək. Artıq rəsmi dövlət qurumlarının da bu sahədə problemləri dilə gətirməsi real praktiki addımların atılmasını zəruri edir.

Bölgələrimizdə gənclər evi yaradılsa da, bir çox sosial layihə həyata keçirilsə də, gənclərimizin paytaxta axınının qarşısını almaq hələlik mümkün deyil. Bu proses bütün dünyada gedir, gənclər meqapolislərdə yaşamağa daha çox üstünlük verirlər. Buna görə də dünyanın hər yerində qabaqlayıcı tədbir kimi bir çox layihələr həyata keçirilir. Ən mühüm addımlardan biri gənclər üçün bölgələrdə bütün parametrləri əhatə edən sosial, iqtisadi, mədəni mühiti tamamlayan cəlbədicə layihələrin həyata keçirilməsidir".

N.Abbaslının fikrincə, Azərbaycanda kəndlərin boşalması, insanların iri şəhərlərə axını gələcəkdə daha böyük fəsadlara yol açabilir: "Son illər bölgələrdə qrant

layihələrinin azalması çətinlik yaradan səbəblər sırasındadır. Xarici donorların qrantlar verməsi sonradan ciddi zərərli təsir elementinə çevrildiyinə görə dövlətimizin gələcəyi üçün bu layihələrin məhdudlaşdırılması təqdir olunmalıdır. Ancaq bu boşluğu doldurmaq üçün dövlətimiz tərəfindən stimullaşdırıcı addımların atılması vacibdir. Qrant layihələrinin həyata keçirilməsində maraqlı olan tərəf Gənclər və İdman Nazirliyi olmalıdır.

Gənclər Fondu vasitəsilə qrant layihələrinin artırılması çox vacibdir. Son illər bu proses bir qədər zəifləyib. Ümumiyyətlə, gənclərin təşkilatlarda iştirakçılığını artırmaq üçün müxtəlif stimullaşdırıcı addımlar atmaq üçün təcə dövlət deyil, siyasi partiyalar,

QHT-lər də yaxından iştirak etməlidir. Etiraf etmək lazımdır ki, Azərbaycanda gənclərin siyasi partiyalarda müxtəlif ideoloji baxışları təmsil etməklə rəngarəng diskurs təşkil etməsi çox ləng gedir. Statistik məlumatlar da onu deməyə əsas verir ki, gənclərin Yeni Azərbaycan Partiyasını çıxmaq şərtiylə, digər siyasi partiyalarda təmsilçiliyi çox aşağıdır. Bütün bunlar rəqabət mühitinin formalaşmasına əngəl olan amillərdən biridir. Gənclərin siyasi proseslərə cəlb olunması onların gələcək karyerasında mühüm rol oynaya bilər. Belə hallar rəqabət mühitini də forma-

laşdırır".

Müsaibimiz hesab edir ki, hazırda kəndlərin cəlbədiciliyi yoxdur: "Regionlarda və Bakıda yaşayan insanlar kommunal xidmətlərə görə eyni ödənişi edir. İş yerlərinin 85%-i paytaxtda və digər iri şəhərlərdə açılır. Günümüzdə internet qiymətləri minimum əməkhaqqının 6%-ə çatır. Dünya ölkələrinə baxsaq, bu göstərici 1,5-2% ətrafındadır. Bakıda, Sumqayıtda 900-1000 manat əməkhaqqı alan şəxs ucqar bölgələrimizdə 400-450 manat qazancı olan insanların kommunal xidmətlərində eyni tarifi tətbiq olunması doğru deyil. Regionlarımızda güzəştlərin tətbiq edilməsi gənclərin doğulu bəybaşa çatdığı kəndlərdə fəaliyyət göstərməsinə stimula ola bilər.

Bütün bu məsələləri ümumiləşdirərək belə bir qənaətə gələ bilərik ki, sosial problemlər, o cümlədən siyasi proseslərə cəlb olunma da daxil olmaqla, gənclərlə bağlı ciddi proqramların həyata keçirilməsinə zərurət yaranıb. Gənclərlə bağlı yeni müdərəqqi qanunların hazırlanıb qəbul olunması gənclər təşkilatlarının canlanmasına səbəb ola bilər".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Nigar HƏSƏNLİ

İki dost həbs edildi: biri nazirlikdə, digəri idarədə işləyirdi - təfərrüat

Lənkəranda 4 kiloqram narkotiklə tutulan dostlara hökm oxunub. Onlar İran vətəndaşının dediyi yerdən narkotik vasitəni götürdükdən sonra saxlanılıblar.

Musavat.com xəbər verir ki, 32 yaşlı Mirsaleh Əbülfəzadə və 35 yaşlı Zamiq Rəzayev külli miq-

darda narkotik vasitə əldə etmə və satma ittihamı ilə saxlanılıblar.

Zamiq Lənkəran şəhər Yaşılaladırma idarəsində fəhlə, Mirsaleh isə Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin 1 saylı Regional Nəqliyyat İdarəsində böyük mütəxəssis vəzifəsində çalışıb. İstintaqla müəyyən edilib

ki, təqsirləndirilən şəxslər instagram sosial şəbəkəsində tanış olduqları Fərhad adlı şəxsin göstərişi ilə Balıqçılar qəsəbəsində Balıqçılar sözü yazılmış dəmir lövhənin altında gizlədilmiş narkotik vasitəni götürüblər. Razılığa əsasən, onlar narkotiki Fərhadın dediyi ada-

ma çatdırdıqdan sonra 2 min manat pul almalı imişlər. Lakin rayon ərazisində polis əməkdaşları tərəfindən saxlanılıblar.

Zamiq məhkəmədəki ifadəsində deyib ki, dostu Mirsalehin bu işdə günahı olmayıb. O, əməlini etiraf edərək bildirib ki, Fərhad adlı İran vətəndaşı ilə özü danışıb: "Mənə 400 qram narkotik olduğunu demişdi. 4 kiloqram olduğunu sonradan bildim. Mirsalehə zəng edib dedim ki, maşın lazımdır. Ondan xahiş etdim ki, Balıqçılar qəsəbəsinə gedək. Ona dostumun balıq gətirdiyini dedim. Qəsəbəyə çatanda Mirsaleh maşından düşmədi. Ona dedim ki, balığı götürənə qədər maşını qarşından döndərib gəlsin. Narkotiki götürəndən sonra "baqa"ya qoydum. Mirsaleh bunu da görmədi. Rayonda bizi polis saxlayanda Mirsaleh bildi ki, maşında narkotik var".

Mirsaleh istintaqda fərqli ifadə veribmiş. Həmin ifadəsində Zamiqin bu işdən xəbərdar olduğunu deyibmiş.

Zamiq məhkəmədə dindirir-

İtkin düşən daha 3 şəhidin dəfn mərasimi keçiriləcək

Birinci Qarabağ müharibəsində itkin düşən daha üç hərbiçinin kimliyi eyniləşdirilib.

APA xəbər verir ki, bu barədə Azərbaycan Respublikası Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasının itkin-şəhidlərin dəfn mərasimlərinə dair məlumatında deyilir.

Məlumatla görə, Birinci Qarabağ müharibəsində itkin düşən 3 hərbiçinin qalıqları fevralın 7-də dəfn olunacaq.

Dəfn mərasimləri müvafiq olaraq Yevlax şəhəri Şəhidlər xiyabanı, Cəbrayıl rayonu Horovlu kənd qəbiristanlığı, Salyan rayonu Seyidsadıqlı kənd qəbiristanlığında olacaq.

lən zaman Mirsalehin məhkəmədəki çıxışına oxşar ifadə verib. Günahsız olduğunu deyib. Amma Zamiqin də istintaqda etirafedici ifadə verdiyi məhkəmə tərəfindən elan edilib.

Məhkəmənin hökmü ilə Zamiq 6 il, Mirsaleh isə 5 il müddətinə azadlıqdan məhrum ediliblər.

İ.MURADOV,
Musavat.com

Xəbər verildiyi kimi, Milli Premyer Liqasında legioner limiti ləğv olunub. Bu barədə AFFA İcraiyyə Komitəsinin iclasında qərar qəbul edilib. Bildirilir ki, 2025/2026 mövsümündən çempionatda legioner limiti tətbiq olunmayacaq. Oyunun sifariş vərəqəsində maksimum 17 əcnəbi futbolçu yer ala bilər. Meydanda eyni anda 11 əcnəbi futbolçunun oynamasına icazə verilib.

Öz ölkəsinin milli komandasının üzvü olub-olmamasından asılı olmayaraq, bütün legionerlərə rüsum tətbiq ediləcək. Heyətində yerli futbolçular oynadan klublara xüsusi hesablama metodu ilə bonus ödəniləcək. Bonuslar legioner rüsumundan əldə ediləcək vəsaitdən veriləcək.

Bu yeniliklər, o cümlədən 2025-2028-ci illər üçün inkişaf strategiyası Azərbaycan futboluna, özəlliklə uşaq futboluna nə vəd edir? Bir sıra mütəxəssislər hesab edir ki, bu, milli futbolumuzun səviyyəsini daha da aşağı salacaq. Çünki futbol klubları gedib Afrikadan atletik cüssəli futbolçular alıb gətirəcəklər, nəticədə yerli futbolçulara diqqət azalacaq, ya da onlar təbii səbəblərdən rəqabətdə uduzacaqlar. Bu isə onsuz da yerlərdə futbola olan marağı öldürəcək. Ancaq fərqli fikirdə olanlar da var.

Deputat Aqil Abbas "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bu qərarı sərt tənqid edib: "Çox axmaq qərardır. AFFA-nın ən mənasız, Azərbaycan futboluna növbəti zərbə vuran qərardır. Yalnız belə deyə bilərik: Azərbaycan futbolu öldü. Onsuz da ölüb, yerdən götürən yoxdur. Bu da ölkə futboluna daha bir böyük zərbə oldu".

Peşəkar Futbol Liqasının sabiq prezidenti Ramin Musayev də qəbul edilən qərara qarşıdır: "Legioner limitinin ləğvi futbolumuza ciddi ziyan verəcək. Çünki bizim klubların heç birini milli komanda maraqlandırmır. Hər bir klub öz aqibətini düşünür. Legioner limiti ilə bağlı qərar verənləri başa düşə bilmirəm. Anlamaq olmur onların fikri nədir? Görünən odur ki, sözügedən qərarı verənlərin bu sahədə təcrübələri yoxdur. Limitin ləğvi birmənalı şəkildə yerli futbolçulara mənfi təsir edəcək. Futboldakı 19 illik təcrübəmə əsaslanıb deyə bilərəm ki, "legioner limitinin ləğvi yerli futbolçuların rəqabətinə müsbət təsir edəcək" fikri tamamilə yanlışdır. Əksinə, zamanla görəcəksiniz ki, bu qərar Azərbaycan futboluna ziyan verəcək".

Tanınmış idman yazarı Natiq Muxtarlı: "Azərbaycan Premyer Liqasında komanda sayının artırılması və legioner limitinin ləğvi labüdü idi. İlk olaraq bu qərarlar verilməseydi, futbolun gələcək inkişafından danışmaq yersiz olardı. Legioner limitinin ləğvi alqışlanmalıdır. Amma iştirak ərizəsində 17 legionerin olması absurddur. Bu, bəzi komandalara pul "yumaq" üçün fürsət yaradacaq. Hər 6 ay-

AFFA-dan ilginclə qərar - legioner limitinin ləğvi futbolumuzu gökdürəcək iddiası

Deputat: "Onsuz da ölüb, yerdən götürən yoxdur..."

dan bir 10-15 legioneri gətirəcəklər, bir o qədərini də göndərəcəklər. Onların bəziləri heç meydana da çıxmıyacaq. Çünki olduqca aşağı səviyyəli futbolçular olacaq. Onlar ancaq bura pul almaq və kimlərsə də pul qazandıрмаq üçün gələcəklər. İştirak ərizəsinə 12 legionerin salınması daha məqsəduyğun olardı ki, klublardakı "istedadlı dələduzlar"ın bazarı qismən də olsa bağlansın. Legioner limitinin ləğvinin yerli futbolçuların inkişafına pis təsir edəcəyini dəyənlər isə dilettantlardır. İndiyə qədər legioner limiti mövcud olub, bəshanı inkişaf etmiş yerli futbolçu? Mən "inkişaf etmiş yerli futbolçu" deyəndə hər hansı Avropa klublarında özünə yer etmiş oyunçudan danışmam. Yoxdur beləsi. Çünki limit yerliləri arxayın salıb, rəqabət olmayıb. Rəqabət olmadığı üçün də inkişafdan qalıblar. İndi isə zəhmət çəkəcəklər, iqləqat əzmlə çalışacaqlar ki, legionerlərlə rəqabət apara bilsinlər. Yeni Azərbaycan futbolunda limitin ləğvi ilə ədalətli rəqabət mühiti bərpa edilib.

Milli komandanın səviyyəsinə gəlincə, hansı səviyyədən danışılır? Azərbaycan

millisi Avropanın ən zəifidir. Birdəfəlik yadda saxlamaqla zımdır, o milli komanda güclüdür ki, onun futbolçuları Avropanın güclü çempionatlarında oynayırlar. Azərbaycanın bütün klublarında ancaq yerli futbolçular oynasa, daim meydana çıxsada, milli komandada inkişaf olmayacaq. Milli komandanı Avropanın güclü çempionatlarında oynayan azərbaycanlı futbolçular yüksək səviyyəyə qaldıra bilərlər.

Bu aksiomadır. Hazırda Azərbaycan futbolunda hansısa Avropa ölkəsinin çempionatında oynaya biləcək yerli futbolçu yoxdur. Ona görə də milli komandadan nəticə gözləməyi unutmaq lazımdır. Bu qərarlarla yanaşı, bölgələrdə uşaq futbolu üçün də infrastruktur qurulmalıdır. Bu işlərə indi başlanılsa, 10-15 ildən sonra Avropaya verə biləcəyimiz məhsulumuz olacaq. Milli komandanın da nəticələri o vaxt gələcək. Amma əvvəlcə aşağı yaş qrupları üzrə millilər - U-17, U-19, U-21 uğur qazanmalıdır. Ardınca isə əsas yığmaya növbə çatmalıdır. Hər şey pillə-pillə olmalıdır.

AFFA-nın qəbul etdiyi bəzəkli strategiyada uşaq futbolunun inkişafı əsas xətt kimi

götürülür.

Amma bunu necə edəcəkləri belli deyil. Necə və kimlə edəcəklər? İldə bir dəfə yığılıb iclas keçirən AFFA rəhbərləri ilə bu işi görmək mümkün deyil. AFFA rəhbəri qəsəbə-qəsəbə, kənd-kənd gəzməlidir, yerlərdə problemlərlə tanış olmalı, görülən işlərə nəzarət etməlidir. Bunu edə biləcək indiki AFFA rəhbərliyi? İnanmıram. Uşaq futbolu olduqca ciddi yanaşma tələb edir. Bunu kabinetdə oturub göstəriş verməklə həll etmək olmaz. Bölgədə futbol klublarının sayı artdıqca, futbola maraq, kütləvilik yaranaacaq. Uşaqlar futbolla məşğul olmaq istəyəcəklər. Bəs onlar hara üz tutacaqlar?

Hansısa rayonda - mərkəzdə bir futbol məktəbi açmaq iş bitməyəcək. Rayonlarda əhalinin sosial durumu ağırdır. Uşaqların futbolla məşğul olmaq üçün kəndlərdən rayon mərkəzlərinə getməsi mümkünsüzdür.

Köklü futbol ənənələri olan rayonlarda layihələr həyata keçirilə bilər. Bu layihə kəndləri də əhatə etməlidir. Bunu reallaşdırmaq isə çox asandır. Sadəcə, Elm və Təhsil Nazirliyi ilə koordinasiya şəkildə bu məsələni qısa

müddətdə həll etmək olar. Necə? Yəqin ki, AFFA-nın ağıllı rəhbərləri bunun yolunu bilir. Ona görə də onlara məsləhət verməyə, gəlin gözləyək, görək hansı addımları atacaqlar".

İdman mütəxəssisi Kənan Məstəliyev bu qərarı müsbət qarşılamasa da, yeni AFFA rəhbərliyinin işinə yaxşı başladığını qeyd etdi: "Legioner limitinin ləğv olunmasına qarşı idim, indi də eyni fikirdəyəm. Çünki yerli futbolçuların ümumən komandanın heyətinə düşmələrində çətinliklər törədəcək. Bu qərarı mənfi qəbul edə bilmərəm. Bəli,

çevikdirlər".

Azərbaycanın ustad məşqçilərindən sayılan Ağasəlim Mircavadov isə yeni qərarlar barədə Qol.az-a geniş müsahibə verib. Əməkdar məşqçi qaranlıq qalan mətləblərin üstünü açıb: "Orada rüsumlar var. Yeddi futbolçuya qədər legioner oynadan klub 5, 7-12 legionerdən istifadə edən klub 10 min manat rüsum ödəyəcək. Mən düşünürəm ki, bu rüsumlar bir az çox olsa, yaxşı olardı. Rüsumlarla bağlı digər varinatlar isə normaldır. Elə klub var ki, 10-12 legioneri mövcuddur. Bəziləri

ya da legioneri gətirirlər, qışda göndərirlər. Yeni bizdə lazım olmayan legionerlər həddən artıq çoxdur. Deyərdim ki, onların bəziləri futbolu Azərbaycanda öyrənirlər. O gücü, maliyyəni yerli futbolçulara sərf etmək lazımdır. İndi birmənalı demək olmaz ki, bu yeni limit qərarı yaxşıdır, yoxsa pis. Hazırda keçid dövrü olacaq. Ola bilər ki, bir müddətdən sonra legionerlərə görə ödənilən rüsumu artırınsınlar. Hansı nəticə verəcəyini bir müddətdən sonra görəcəyik. Yeni qərarlarda belə bir bənd oxudum ki, öz ölkəsinin milli komandasının üzvü olub-olmamasından asılı olmayaraq, bütün legionerlərə rüsum tətbiq ediləcək. Çox yaxşı fikirdir. Müsbət məqamlardan biri də odur ki, yerli futbolçuları oynadan klublara da rüsum ödəniləcək. Həmin o pul da legionerlərə görə alınan rüsumdan ödəniləcək. Biz Məşqçilər Komitəsi olaraq 4-5 il əvvəl bu məsələni qaldırmışdıq. Macarıstanda 21 yaşa qədər futbolçuların çempionatında belə bir qayda var. Bizdə isə yaşıdan asılı olmayaraq, yerli futbolçu sayına görə kluba pul ödəniləcək. Klublar hamısı yaxşı yer tutmaq istəyir. Amma elə klublarımız var ki, şəraiti yoxdur, infrastruktur aşağı səviyyədedir. Hər şey infrastrukturdan, aşağı yaş qruplarından başlayır. Məncə, bu qərardan sonra klublar akademiylərə daha çox fikir verəcək ki, oradan daha çox oyunçu gəlsin. Şəxsən mən yeni qərarları bəyənmirəm. Mənim şəxsi fikrimdir. Ola bilər ki, başqa mütəxəssislər fərqli fikir bildirsin".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Bir çox ölkələrdə vəfat edən insanların meyiti yandırılır, yəni kremasiya edilir. Asiya ölkələrində meyitlərin yandırılması ənənəsi Hindistan, Nepal, Çin, Yaponiya və Tailand, Şri-Lanka, Myanma ərazilərində yaygındır.

Əhalinin sıxlığı və torpaq çatışmazlığı səbəbindən hökumət insanları vəfat edən qohumlarını yandırmağa təşviq edir. Torpağın məhdud olması da bu addımın atılması üçün mühüm faktordur.

Azərbaycanda belə çağırışlar olsa da, əksəriyyət razılaşmır. Sosial mediada gedən müzakirələrdə meyitin yandırılması günah kimi qiymətləndirilir və vəfat etmiş şəxsin ruhunu incitmək kimi qəbul edilir. Ancaq son illər məzarlıqların sayında, qəbiristanlıqlar salınmasında problemlər var. Dinin şərtləri öz yerində, Azərbaycan qanunları meyiti yandırmağa icazə verirmi?

Dini məsələlər üzrə mütəxəssis, araşdırmaçı jurnalist Rəsul Mirhəşimli mövzu ilə bağlı "Yeni Məsavət"ə fikirlərini açıqlayıb: "Dünyasını dəyişmiş insanın torpağa tapşırılması min illəri aşmış gələn dəfn adətləridir. Bu adət İslam dininin Azərbaycan ərazisində yayılmasına qədər mövcud olub. Azərbaycan əhalisinin mütləq çoxluğunu və dominant qismini təşkil edən qədim türklərdə ölüm həyatın davamlılığına və başqa bir dünyada yaşamağa keçiş kimi qəbul edilirdi. Bu səbəbdən yas mərasimləri və dəfn adətləri fərqli inanc sistemlərinə və sosial strukturun xüsusiyyətlərinə əsaslanırdı. Qədim türklər ölümdən sonra ruhların digər dünyaya keçməsinə inanırdılar. Ölənin ruhunun narahat olmaması üçün onun meyitinin müəyyən qaydalara uyğun şəkildə dəfn olunması vacib sayılırdı. Qədim türk inancı baxımından mövzuya yanaşanda ölənin meyitinin yandırılması praktikasına, demək olar ki, rast gəlinmir. İslam dini də ölənin insa-

Azərbaycanda meyitləri yandırmaq təklifi - din "yox" deyir, bəs qanun...

ilahiyatçı "haramdır" deyir; hüquqşünas: "Dövlət ölmüş şəxsin dini mənsubiyyətinə uyğun olaraq sobada yandırılmasını təmin etməlidir"

nın meyitinin yandırılmasına qarşı çıxır. İslamın əsas təlimlərinə görə, ölənin nəşi sayğı ilə və dinin göstərişlərinə uyğun şəkildə dəfn edilməlidir. İnsanın nəşinin dəfn edilməsi qaydası başlanğıcı Qurani-Kərimdə Qabilin öz qardaşı Həbili öldürdüyü hissəni açıqlayan "Maide" surəsinin 31-ci ayəsindən alır. İslam alimləri də ölənin bədəninin yandırılması məsələsində yekdillik mövqeyi nümayiş etdirir, bunu haram sayırlar. Alim-

lərə görə, meyitlərin yandırılması insanların ruhuna qarşı sayğısızlıq olaraq qəbul edilir və ölüyə qarşı düzgün münasibət göstərilməyən bir davranış sayılır.

İnsanın yaradılışını bəyan edən hikmət onun torpaqdan yaradılmasında olduğu üçün dünyasını dəyişərkən də torpağa tapşırılması təbii haldır.

Meyitin yandırılmasının məzar yerləri ilə bağlı yaranan problemlərlə əlaqədar olmasına gəlincə, Rəsul Mir-

həşimli əlavə edib ki, bu problem İslam qaydalarından uzaqlaşan məzarların çoxluğundan yaranıb: "İnsanlar sanki dəbdəbəli məzar daşları üçün bir-birləri ilə yarışa girib. Bu ifrat meyllər artıqca məzar yerləri özünü bütəpərstlik mənzərəsi kimi göstərir. Bahalı mərmərlərdən məzar daşları, rəngli şəkillərin başdaşlarına vurulması, böyük bir ərazini əhatə edən məzarlar heç bir göstəricisi ilə İslam dini-

nin qaydalına uyğun gəlmir. Bu məzarların dinin qaydalarından uzaq olduğu kimi, həm də israfçılıq meylləridir. Allah-Təala israf edənlərin də şeytanla qardaş olduğunu bəyan edir".

Hüquqşünas Ramil Süleymanov da "Yeni Məsavət"ə mövzu ilə bağlı fikrini bildirib: "Azərbaycan dünyəvi dövlətdir və din dövlətdən ayrılır. Yeni vahid, dini bir sistem yoxdur ki, konkret bir dinin qaydalarına uyğun olaraq insanların həyatı idarə olunsun və ya nəzarətdə saxlanılsın.

Qəbiristanlıqların salınması və idarə olunması qaydaları mövcuddur. Bu qaydalar Nazirlər Kabineti tərəfindən təsdiq edilib. Həmin qaydaların 2.1.12-ci maddəsində qeyd olunur ki, kremasiya, yeni ölmüş şəxsin dini mənsubiyyətinə uyğun olaraq sobada yandırılması bir ayın, proses hesab olunur.

Qanunvericiliyimizə əsasən, bu ayinlərin icra olunması və dövlət tərəfindən həyata keçirilməsi təmin edilməlidir. Bununla bağlı müvafiq mexanizm dövlət tərəfindən tətbiq olunmalıdır.

Bu eləcə də şəxsin Azərbaycan tərəfindən təsdiq olun-

muş və ratifikasiya edilmiş Avropa İnsan Haqları Konvensiyasının 9-cu maddəsinin təsiri altına da düşür. Belə ki, 9-cu maddəyə görə, hər kəs öz dininə və əqidəsinə uyğun olaraq ibadət etmək, dini təlimlər vermək və dini ayinləri yerinə yetirmək azadlığına malikdir".

Qeyd edək ki, millət vəkili Ceyhun Məmmədov deyib ki, Azərbaycanda meyitlərin yandırılması üçün kremasiya mərkəzləri yaradılacaq. O bildirib ki, Azərbaycan dünyəvi dövlətdir: "Bu gün ölkədə müxtəlif din, etiqad nümayəndələri yaşayır. Onların etiqad azadlığı təmin olunur. Elə buna görə də meyitlərin yandırılması üçün xüsusi mərkəzlər yaradılacaq. Bu ona görə ediləcək ki, gələcəkdə hansısa etiqad nümayəndəsinin belə arzusu olduqda, bu, qanuna istinadən tənzimlənsin".

Ceyhun Məmmədov onu da qeyd edib ki, meyitlərin yandırılması üçün nəzərdə tutulan xüsusi mərkəzlərlə bağlı araşdırma aparılır. Onu da əlavə edib ki, hazırda cəsədinin yandırılmasını istəyən az sayda insan var, bu, kütləvi deyil.

□ Afəq MİRƏYİQ, "Yeni Məsavət"

Ölkələr elektron siqaretləri bir-bir yasaqlayır, Azərbaycanda isə...

Məlum olduğu kimi, bir çox ölkələrdə elektron siqaretin idxalı, istifadəsi parlament qanunu ilə yasaqlanıb. Axıncı dəfə Özbəkistan parlamenti belə bir qanun qəbul edib. Bu, ona görə vacib olub ki, elektron siqaretlərin zərərinin adı bütün məhsulları ilə müqayisədə insan orqanizmi üçün qat-qat ziyanlı olması elmi şəkildə sübut olunub.

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) bu cür məhsulların insan sağlamlığına təsiri ilə bağlı narahatlığını ifadə edərək, ölkələri tütünlə mübarizəyə kompleks yanaşmağa və elektron siqaretlərin satışına nəzarəti gücləndirməyə çağırır.

ÜST-ün məlumatına görə, 34 ölkədə elektron siqaretlərin satışı tamamilə qadağan olunub. Belçika da 2025-ci ilin yanvarından etibarən birdəfəlik elektron siqaretlərin satışını qadağan edəcəyini açıqlamışdı.

Azərbaycanda da bu mə-

sələ vaxtaşırı gündəmə gəlir və elektron siqaretlərin qadağan edilməsi təklif olunur. Bu təşəbbüs əsasən gənc nəslin sağlamlığının qorunması məqsədilə irəliləyir. Hətta bir neçə ay öncə Milli Məclisdə bu xüsusda təşəbbüs olmuşdu. Millət vəkili Tahir Mirkişili çıxışında bildirmişdi ki, elektron siqaretlər gənclər arasında geniş yayılıb və dəb halını alıb. Əksər ölkələrdə bu məhsullar qadağandır, lakin Azərbaycanda belə bir qadağa yoxdur və il ərzində təxminən 3 milyona yaxın birdəfəlik elektron siqaret ölkəyə idxal olunur. Deputat iqtisadi cəhətdən zərər verməyəcəyi təqdirdə, bu məsələ ilə bağlı təşəbbüslə çıxış edə biləcəklərini vurğulamışdı.

Deputat Emin Hacıyev qeyd etmişdi ki, Azərbaycanda elektron siqaretin tərkibi ilə bağlı tələblər qoyulmalıdır.

Beləliklə, elektron siqaretlərin gələcəkdə tam qadağan olunub-olunmayacağı hələlik məlum deyil. Lakin onların sağlamlığa zərərli təsiri artıq sübut olunub, ona görə də yaxın illər-

də bu sahədə daha sərt tədbirlərin görülməyi ehtimal olunur.

Tibb elmləri doktoru, professor Adil Qeybullayev mövzu ilə bağlı "Yeni Məsavət"ə açıqlamasında bildirib ki, elektron siqaret ideyası siqaret çəkməyə alternativ, yəni bu pis vərdışı tərk etməyə köməkçi vasitə kimi 1970-ci illərdə ortaya çıxıb: "Bilirik ki, siqaret tüstüsündən asılılıq əsasən nikotinlə bağlıdır. Lakin siqaret tüstüsünün zərərli təsiri onun tərkibindəki qətranlar və polisiklikli aromatik karbohidrogenlərdən qaynaqlanır. Məhz bu maddələr kanserogen təsirə malik olduğu üçün siqaretin istifadəsi sağlamlıq üçün təhlükəli hesab edilir.

Elə həmin 1970-ci illərdə ortaya atılan ideya da nikotinin əlavə edilmiş aromatik maddələrlə birlikdə siqareti tərk etməyə kömək etməsi üzərində qurulmuşdu. Lakin bir müddət sonra bu ideyadan imtina edildi. Sonralar bu konsepsiya yenidən gündəmə gəldi, lakin sonrakı təcrübələr göstərdi ki,

həmin polisiklikli aromatik karbohidrogenlər özləri də kanserogen təsirə malikdir. Siqaret tüstüsü olduğu və elektron siqaretlərin tərkibində də müəyyən zərərli maddələr mövcud olduğu üçün onların insan sağlamlığına mənfi təsiri adi siqaretdən geri qalmır.

Bu qənaət tam formalaşdıqdan və elmi tədqiqatlarla sübuta yetirildikdən sonra elektron siqaretlərin qadağan edilməsi ideyası bir neçə ölkədə ortaya çıxdı. Artıq bəzi ölkələrdə, o cümlədən Özbəkistanda elektron siqaretlər qadağan edilib. Hesab edirik ki, Azərbaycanda da bu məsələnin gündəmə gətirilməsi vacibdir".

Professorun sözlərinə

görə, bir məsələ var ki, qadağan daha çox maarifləndirməyə və təbliğata önəm vermək lazımdır: "Çünki bəzən qadağalar tətbiq olunduqda, həmin məhsulların istehsalı davam etdikcə, onlar qeyri-qanuni yollarla bazara daxil olur. Təcrübə göstərir ki, qadağalar qiymət artımına və bahalaşmaya səbəb olur, lakin məhsulun istifadəsi tamamilə dayanmır. Bu baxımdan, maarifləndirməyə diqqət yetirmək və Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının tövsiyələri əsasında bu məhsulların istehsalını dayandırmaq daha məqsədəuyğun olardı ki, problem kökündən həll olunsun".

□ Xəlida GƏRAY, "Yeni Məsavət"

MUSAVAT

Son səhifə

N 22 (8632) 6 fevral 2025

Bu yeməyi yeyən 20 min insan ölüb

Dünyada 20 min insanın ölümünə səbəb olan yemək kimi tanınan Koi Pla Tay mətbəxinin məşhur yeməklərindən biridir.

Çiy balıq və ədviyyatlarla hazırlanan bu yemək sağlamlıq üçün ciddi təhlükələr yaradır. Çiy balıqda mövcud olan Opisthorchis viverrini adlı parazit qaraciyər xərçənginə səbəb ola bilər. Bu parazit xüsusilə Cənub-Şərqi Asiya ölkələrində, o cümlədən Tailand, Laos, Kamboca və Vyetnamda geniş yayılıb.

Koi Pla yeməyinin sağlamlığa mənfi təsiri əsasən Tailandın yoxsul bölgələri, xüsusən İsaan və Xon Kaen əyalətlərində müşahidə edilir. Bu bölgələrdə xolangiokarsinoma, yeni öd yolları və qaraciyər şişləri geniş yayılıb. Məhz bu yeməyin həddindən artıq istehlakı səbəbindən Tailandda hər il təxminən 20 min insanın həyatını itirdiyi düşünülür.

Yeməkdə istifadə edilən balıqlar əsasən Mekonq bölgəsindən gətirilir. Bu bölgənin su hövzələrində parazitlərə rast gəlinir və balıqlar bu parazitlərlə yoluxmuş ola bilər. Bu yastı qurdlar insan orqanizmində öd yollarında xəstəliklər yaradır və nəticədə qaraciyər xərçənginə səbəb olur.

Tailandlı həkim Narong Khuntikeo, Koi Planın təhlükələri ilə mübarizə aparmaq üçün ciddi tədbirlər görmüşdür. O, valideynlərini bu yeməyin yaratdığı qaraciyər xərçəngindən itirdikdən sonra insanları xəbərdar etməyə başlamışdır. O, alimlər, həkimlər və antropoloqlarla birgə çalışaraq parazitlərin yayılmasını araşdırmış və insanların sağlamlığını qorumaq üçün tədbirlər həyata keçirmişdir.

Tədqiqat nəticələrinə görə, bezi kənd icmalarında yaşayənlərin 80 faizi ölümcül parazitlərlə yoluxmuşdur. Bu problemə qarşı mübarizə çərçivəsində bölgədə ultrasəs aparatları və sidik test dəstləri vasitəsilə parazitlərin yayılması izlənməkdədir. Ekspertlər qeyd edirlər ki, bu tip yeməklərdən uzaq durmaq qaraciyər və öd yolları xərçənginin qarşısını almaqda mühüm rol oynayır.

"Buzlaqlar sürətlə əriyir" - britaniyalı alimdən şok açıqlama

Dünya okeanının səviyyəsi dinamik dəyişikliklər səbəbindən 2300-cü ilə kimi on metrə qədər yüksələ bilər. Dərm Universitetinin dosenti Tom Çadli qeyd edib ki, 2016-cı ildən 2021-ci ilə qədər iqlim dəyişikliyi səbəbindən Qrenlandiyanın buz təbəqəsi gözlənilməyincə daha tez çat verməyə başlayıb, əvvəl olan çatların həcmi isə artıb: "Səbəblər arasında isti hava nəticəsində buzlaqların sürətlə əriməsi və okean temperaturunun yüksəlməsi göstərilir".

"Buna görə də alimlər sını proqnozlaşdırmaqlıdır ki, buna uyğunlaşmaq

mümkün olsun" - deyə britaniyalı alim vurğulayıb.

Aclıq və toxluq qan şəkəri nə deməkdir?

Aclıq qan şəkəri və yeməkdən sonra qan şəkəri qan dövranında şəkər səviyyəsini ölçmək üçün istifadə olunan iki vacib dəyərdir. Bu iki ölçü diabetin diaqnozu, müalicəsi və idarə edilməsi üçün vacibdir. Gəlin bu anlayışlarla yaxından tanış olaq.

X Aclıq qan şəkəri (Aclıq qlükozası):

Aclıq qan şəkəri son yeməkdən sonra ən azı 8 saat ərzində heç bir şey yeməmiş və ya içməmiş bir insanın qan şəkərinin səviyyəsidir. Bu ölçü insanın mədəsi boş olduqda bədəndəki qlükoza səviyyəsini və maddələr mübadiləsinin əsas enerji mənbəyini göstərir. Normalda acqarına qan şəkərinin səviyyəsi 70-100 mq/dL (milliqram/desilitr) və ya 3,9-5,6 mmol/l (millimol/litr) arasında olmalıdır.

Bunu icsəniz heç xəstələnməyəcəksiz

Tərkibində çoxlu vacib vitaminlər, minerallar və antioksidantlar olan çuğundur suyu tam sağlamlıq anbarıdır. Mütəxəssislər çuğundur şirəsindən çox istifadə etməyi məsləhət görür. Xərçəng və bir çox xəstəliklərdən qoruyan çuğundur suyunun faydaları bunlardır:

- Qan təzyiqini yaxşılaşdırır;
- Xərçəngə qarşı qorunmanı təmin edir;
- litihabı azaldır;
- Qaraciyəri qoruyur;
- Anemiyanın qarşısını almağa kömək edir;
- Kognitiv funksiyaları yaxşılaşdırır;
- Atletik performansını yaxşılaşdırır.

Bunları bilirsinizmi?

- * Qarıqça öz ağırlığının 50 qatını qaldıra bilər.
- * Yarım kilo bal hazırlamaq üçün arılar iki milyondan çox çiçəkdən nektar toplamalıdır.
- * Tarakanlar təxminən 250 milyon il yaşasalar da, heç bir dəyişikliyə məruz qalmayıblar.
- * Kenqurular geriye doğru yeriyə bilməzlər.
- * Fillər tullanan yeganə məməlilərdir.
- * Bir inək həyatı boyu təxminən 200.000 stəkan süd istehsal edir.
- * Erkək pinqvinlər 4 aylıq inkubasiya dövründə heç nə yemirlər.
- * Siçan susuz dəvədən də çox qala bilər.
- * Köçəri quşlar "V" formasında uçur və beləliklə, sərf etdikləri enerjinin 23 faizini qənaət edirlər.
- * Xəstələnməyən yeganə heyvan köpəkbalığıdır.
- * Bir ildə dənizlərdən tutulan balıqların çəkisinin üç qatı dənizlərə atılır.
- * Tibetdə çay fincanını iki əllə tutmaq hörmətsizlikdir.
- * Lobsterlərin mavi qanı var.
- * Köstəbəklər bir gecədə 90 metrlik tunel qaza bilər.
- * Bir ilbizin dişlərinin sayı 25 minə çata bilər.
- * İlbizlər yemək yemədən üç il yatır.
- * Qütb ayları solaxaydır.
- * Pişiklərin beynində 32 əzələ var.

Siqaret çəkməyənlər arasında ağciyər xərçəngi artmaqda davam edir

Dünyada ağciyər xərçəngi diaqnozu qoyulan siqaret çəkməyənlərin payı artmaqda davam edir. Bu barədə "Guardian" nəşri məlumat yayıb. Bildirilir ki, Xərçəngin Öyrənilməsi üzrə Beynəlxalq Agentliyin məlumatına görə, bu prosesdə havanın çirklənməsi mühüm rol oynayır. Heç vaxt siqaret çəkməmiş insanlarda ağciyər xərçəngi dünyada onkoloji xəstəliklərdən ölüm səbəbləri arasında beşinci yeri tutur.

Gündə bir ədəd yumurta yesək, bu xəstəliklərdən əsər-əlamət qalmaz

Yumurta faydaları illərdir mütəxəssislər tərəfindən araşdırılır. Yumurta üzərində aparılan son araşdırma yaddaşı gücləndirdiyini və Alzheimer xəstəliyi riskini aradan qaldırdığını üzə çıxarıb.

Gündə 1 yumurta yemək sağlam həyat tərzinə doğru mühüm addımdır. Yumurta yüksək keyfiyyətli protein, vitaminlər, minerallar və antioksidantlardan ibarətdir.

Alzheimer xəstəliyi ilə yumurta istehlakı arasındakı əlaqəni Medipol Mega Universiteti Xəstəxanasından nevrologiya mütəxəssisi Lütfü Hanoğlu qiymətləndirib.

O bildirib ki, son illərdə aparılan elmi araşdırmalar yumurta istehlakının təkcə bədən sağlamlığında deyil, həm də zehni funksiyalarda mühüm rol oynaya biləcəyini ortaya qoyub:

"Son araşdırmalar yumurta istehlakının Alzheimer xəstəliyinin başlanğıcını gecikdirə biləcəyini dəstəkləyir. Xüsusilə yumurtanın tərkibində olan xolin maddəsi yaddaş və idrak funksiyalarını dəstəkləyən mühüm komponent kimi diqqət çəkir. Yumurta bədənimizin ehtiyac duyduğu bütün əsas amin turşularını ehtiva edən yüksək keyfiyyətli protein mənbəyidir. Zülal əzələlərin böyüməsi və bərpası üçün vacibdir. Gündə 1 yumurta yemək gündəlik protein ehtiyacınızın bir hissəsini qarşılıya bilər. Yumurtalar tərkibindəki zülal və yağ sayəsində toxluq hissi verir. Bu, daha az yemək ehtiyacını hiss edərək çəkini idarə etməyə kömək edə bilər".

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Emil SALAMOĞLU

Lisenzia N: B 114
SAVI: 1.500